

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ФАКУЛЬТЕТ ЖУРНАЛІСТИКИ

Кафедра журналістики

Кваліфікаційна робота магістра

на тему «Конфліктно-чутливі теми в
інтернет-журналістиці: професійно- етичний аспект»

Виконала: студентка 2 курсу, групи 8.0618-ж-з
спеціальності 061 «Журналістика»
(освітня програма «Журналістика»)

Баранюк А. В.

Керівник: доц., к. соц. ком.

Чабаненко М. В.

Рецензент: к.філол. н.

Чернявська Л. В.

ЗМІСТ

Завдання.....	3
Реферат	5
Вступ.....	7
Розділ 1. Репрезентація конфліктів у засобах масової інформації.....	10
1.1. Конфлікт: визначення, поняття, класифікація, функції.....	10
1.2. Роль ЗМІ у висвітленні конфліктних ситуацій і формуванні громадської думки	20
Розділ 2. Конфліктно-чутлива сфера сучасного інтернет-простору.....	28
2.1. Мова ворожнечі як засіб впливу на реципієнтів інформації.....	28
2.2. Висвітлення конфліктів з позиції чутливості: професійно-етичний аспект.....	34
Розділ 3. Специфіка висвітлення конфліктів в українському інформаційному просторі на прикладі сайту «Украина.ру»	44
3.1. Рівні мови ворожнечі при створенні образів воїнів АТО.....	44
3.2. Види мови ворожнечі в комунікативному дискурсі порталу.....	60
Висновки.....	80
Список використаних джерел.....	84
Summary.....	91

РЕФЕРАТ

Магістерська робота «Конфліктно-чутливі теми в інтернет-журналістиці: професійно-етичний аспект». Обсяг основного тексту – 77 сторінок. Для виконання магістерської роботи опрацьовано 74 джерела.

Об'єктом дослідження виступають журналістські матеріали на сайті «Украина.ру» за період 2015-2018 р. про бійців АТО.

Предметом дослідження є мова ворожнечі, типи конфліктів та засоби вираження чутливості в журналістських матеріалах на сайті «Украина.ру» за період 2015-2018 р. про бійців АТО.

Метою дослідження є простеження конфліктних ситуацій на сайті «Украина.ру», з'ясування провідних інструментів трансформації мови ворожнечі в матеріалах про бійців АТО, виявлення провідних засобів трансляції чутливих тем в інтернет-простір, аналіз та окреслення особливостей мови ворожнечі в структурі матеріалів про бійців АТО на сайті «Украина.ру».

У відповідності з поставленою метою визначені такі основні **завдання**:

- 1) охарактеризувати сучасний стан теоретичних обґрунтувань поняття «конфлікт»;
- 2) визначити роль ЗМІ у висвітленні конфліктних ситуацій;
- 3) дослідити специфіку інтерпретації конфліктів як засобу впливу на реципієнта;
- 4) висвітлити рівні мови ворожнечі в матеріалах про бійців АТО;
- 5) виокремити функціонування мови ворожнечі в комунікативному дискурсі «Украина.ру»

Методологічну і теоретичну основу дослідження складають праці з журналістики Є. Ахмадуліна, В. Здоровеги, В. Карпенка, С. Коконосенка, Є. Прохорова, В. Тулупова, М. Чабаненко. Розгляд конфліктів в журналістиці спостерігаємо в наукових розвідках О. Герасимович, З. Дидинської, А. Євдокимова, М. Лебедевої, Б. Мамієвої, Ю. Новікової, Т. Палій. Зі специфіки мови ворожнечі опрацьовано праці О. Горбачової, Д. Горшкова,

А. Денисова, І. Дзялошинського, С. Жаботинської, Т. Ісакової, Г. Лазутіної, О. Черних.

У процесі дослідження застосовувалася такі **методи**: аналітично-описовий, порівняльно-типологічний методи дослідження при вивченні поняття «конфлікт». Для вивчення особливостей висвітлення конфліктно-чутливих тем в журналістських матеріалах застосовано системний та структурний підходи.

Наукова новизна дослідження полягає:

вперше здійснено аналіз рівнів та видів мови ворожнечі в інформаційному просторі «Украина.ру»;

розширено: знання про конфлікт та ролі ЗМІ при висвітленні конфліктних ситуацій;

конкретизовано: основні особливості мови ворожнечі як засобу впливу на реципієнта.

Сфера застосування: матеріали магістерського дослідження можуть бути використані під час подальших наукових розробок, викладання журналістських спецкурсів, пов'язаних з інтернет-журналістикою, конфліктологією при написанні курсових, творчих та дипломних робіт студентів.

Ключові слова: конфлікт, мова ворожнечі, громадська думка, чутливість, інформаційний простір, етика.

ВСТУП

Актуальність теми дослідження визначається тим, що в інтернет-журналістиці на сьогодні почастишали випадки порушень професійно-етичних норм, що зумовлено, зокрема, інформаційною боротьбою в межах україно-російського політичного конфлікту. Зараз щоденно з'являються нові публікації і навіть окремі інтернет-ресурси, спрямовані на загострення вказаного конфлікту. Важливою частиною будь-якої сфери життя суспільства є конфлікти, які висвітлюються засобами масової інформації та виступають в якості провідника інформаційного поля, одним із способів вирішення протистояння і безпосереднім учасником конфліктних ситуацій.

У сучасних конфліктах ЗМІ дедалі частіше і активніше виступають як засіб дезінформації і пропаганди, інструмент маніпулювання громадською думкою, масовою свідомістю і поведінкою громадян, а також як інструмент прямого тиску на опонентів. Тому ця проблема вимагає посиленої уваги медіадослідників.

У ХХІ столітті журналістика зазнає серйозних змін, пов'язаних із появою поняття «медіаконвергенція», що означає розширення своєї аудиторії всіма можливими способами. Змінюються методика висвітлення подій і принципи роботи журналіста. У своїх публікаціях представники ЗМІ не дотримуються етичних журналістських стандартів, пишучи на конфліктно-чутливі теми. З урахуванням нових реалій необхідно комплексно вивчати питання висвітлення журналістами матеріалів на соціальну тематику, у яких можуть порушуватися морально-етичні принципи.

На особливу увагу заслуговують технології, які застосовуються в сучасних конфліктах і інформаційних війнах, із залученням ЗМІ: існують як складні технологічні схеми, так і прості прийоми, що дозволяють ввести аудиторію в оману і створити невірну картину подій, вигідну певним особам.

Наразі важливо досліджувати висвітлення конфліктних ситуацій в журналістських матеріалах, а аналіз рівнів та видів мови ворожнечі в комунікативному дискурсі порталу «Украина.ру» є актуальним.

Метою дослідження є простеження конфліктних ситуацій на сайті «Украина.ру», з'ясування провідних інструментів трансформації мови ворожнечі в матеріалах про бійців АТО, виявлення провідних засобів трансляції чутливих тем в Інтернет-простір, аналіз та окреслення особливостей мови ворожнечі в структурі матеріалів про бійців АТО на сайті «Украина.ру».

У відповідності з поставленою метою визначені такі основні *завдання*:

- 1) охарактеризувати сучасний стан теоретичних обґрунтувань поняття «конфлікт»;
- 2) окреслити роль ЗМІ у висвітленні конфліктних ситуацій;
- 3) дослідити специфіку інтерпретації конфліктів як засобу впливу на реципієнта;
- 4) висвітлити рівні мови ворожнечі в матеріалах про бійців АТО;
- 5) виокремити функціонування мови ворожнечі в комунікативному дискурсі «Украина.ру».

Об'єктом дослідження виступають журналістські матеріали на сайті «Украина.ру» за період 2015-2018 р. про бійців АТО.

Предметом дослідження є мова ворожнечі, типи конфліктів та засоби вираження чутливості в журналістських матеріалах на сайті «Украина.ру» за період 2015-2018 р. про бійців АТО.

Методологічну і теоретичну основу дослідження складають праці з журналістики Є. Ахмадуліна, В. Здоровеги, В. Карпенка, С. Коконосенка, Є. Прохорова, В. Тулупова, М. Чабаненко. Розгляд конфліктів в журналістиці спостерігаємо в наукових розвідках О. Герасимович, З. Дидинської, А. Євдокимова, М. Лебедевої, Б. Мамієвої, Ю. Новікової, Т. Палій. Зі специфіки мови ворожнечі опрацьовано праці О. Горбачової, Д. Горшкова, А. Денисова, І. Дзялошинського, С. Жаботинської, Т. Ісакової, Г. Лазутіної, О. Черних.

Методи дослідження: аналітично-описовий, порівняльно-типологічний при вивченні поняття «конфлікт». Для вивчення особливостей висвітлення конфліктно-чутливих тем в журналістських матеріалах застосовано системний та структурний підходи.

Наукова новизна дослідження полягає:

вперше здійснено аналіз рівнів та видів мови ворожнечі в інформаційному просторі «Украина.ру»;

розширено: знання про конфлікт та ролі ЗМІ при висвітленні конфліктних ситуацій;

конкретизовано: основні особливості мови ворожнечі як засобу впливу на реципієнта.

Практичне значення отриманих результатів. Матеріали магістерського дослідження можуть бути використані під час подальших наукових розробок, викладання журналістських спецкурсів, пов'язаних з інтернет-журналістикою, конфліктологією при написанні курсових, творчих та дипломних робіт студентів.

Апробація результатів дослідження. Прийняті до публікації тези:

«Використання мови ворожнечі у запорізьких інтернет-ЗМІ» // зб. конф. «Актуальні проблеми соціальних комунікацій». Запоріжжя, 8-9 листоп. КПУ, 2019.

Структура та обсяг роботи. Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів із підрозділами, висновків, списку використаної літератури, що містить 74 позиції, додатку; обсяг основного тексту – 77 сторінок.

РОЗДІЛ 1

РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ КОНФЛІКТІВ У ЗАСОБАХ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

1.1 Конфлікт: визначення поняття, класифікація, функції

Конфлікт – це дефіцит єдності між двома та більше суб'єктами, при цьому індивідуальні риси суб'єкта накладають великий відбиток на поведінку учасників в конфлікті. В широкому значенні, стосовно категорії «конфлікт» містить різноманіття уявлень і поглядів. Це пояснюється тим, що конфлікт наявний у всіх аспектах і сферах життя людини і суспільства.

На думку дослідника А. Здравомислова, конфлікт – це постійно діюча форма боротьби за владу в конкретному суспільстві або державі [24].

Д. Зеркін зазначає, що конфлікт – це протистояння суб'єктів за вплив на сферу життя, політику, яке також стосується конкретного суспільства або держави [25].

Згідно з точкою зору В. Пугачова конфлікт передбачає спрямоване протиборство суб'єктів конфлікту, яке виникає від нерозв'язних протиріч, різних цілей, особистої неприязні і інше [57].

Є й інші дефініції цього терміну, але при цьому всі вони так чи інакше включають в себе наступні компоненти:

- 1) Протистояння суб'єктів діяльності.
- 2) Основною причиною цьому є боротьба за владу.
- 3) Причина виникнення – несумісні інтереси, цілі тощо.
- 4) Суб'єкти конфлікту активно діють один проти одного, боротьба не може бути односпрямована.
- 5) Конфлікт – це один з найпоширеніших способів врегулювання протиріч всередині суспільства.

Отже, на нашу думку, конфлікт – це протиборство суб'єктів діяльності, причина якого полягає в несумісності політичних інтересів, цілей, завдань, так або інакше пов'язаних з державним чи громадським управлінням.

Важливо також виділити і особливості конфлікту як окремої категорії в конфліктології:

1) Публічність, яка характеризує конфлікт з точки зору відкритості протистояння. Ця характеристика – одна з найбільш значущих, на наш погляд, оскільки вплив на суспільні групи в найширшому сенсі цього слова надає учасникам конфлікту реальну можливість боротьби за владу.

2) Суспільна значущість, гострота. Суб'єкти конфлікту завжди представляють інтереси певних соціальних верств, класів тощо. намагаються вирішувати значущі для них проблеми.

3) Обумовленість владними відносинами. В якості методів вирішення тих чи інших завдань сторони конфлікту використовують владні або особисті повноваження.

4) Ідеологічне наповнення конфлікту. У більшості випадків сторони конфлікту мають певне ідеологічне обґрунтування своєї позиції. Ідеологія виступає як засіб ідентифікації, мобілізації сторін і учасників протистояння. Найчастіше позиційні відмінності суб'єктів діяльності настільки великі, що вони перешкоджають гармонійній взаємодії між собою, збільшують можливість виникнення конфліктної ситуації.

5) Інституційна особливість. Переважно, щоб реально претендувати на владу, суб'єктам конфлікту необхідна організаційна оформленість.

6) Символіка як елемент ідентифікації. Символ багато в чому пов'язаний з ідеологічною особливістю і є незалежним атрибутом сторін конфлікту. Символ використовується як один з елементів самоідентифікації, способів самовираження, протиставлення іншій стороні.

7) Конфлікт взаємних намірів сторін. «Товар» в конфлікті не піддається якомусь вимірюванню або точній характеристиці. У конфлікті на перше місце

виходять не якість, вартість, характеристики або інші компоненти, а спосіб і ефективність його презентації з тих чи інших каналів.

8) Наявність лідера. Одну з найважливіших ролей в конфлікті займає лідер сторони протистояння. Самі лідери можуть виступати символами протистояння, гарантами свого електорату. Тому, як наслідок цієї особливості, конфлікт часто має також і особистісний характер між лідерами сторін.

9) Правові колізії протистояння. В цьому випадку мова йде про такі поняття, як законність і легітимність, з одного боку, і категорії соціальної справедливості, з іншого боку. Існує чимало випадків розбіжностей цих понять.

10) Імовірність соціальних катастроф. Конфлікт здатний зруйнувати або розхитати підвалини суспільства, якщо реалізується в формі війни, бунту, повстання, депортації тощо.

Важливим є питання і про структуру конфлікту, причому під цим поняттям розуміється деталізація протистояння в його статичному поданні. З цієї точки зору, на наш погляд, найповніше вона представлена в концепції М. Вебера. Відповідно до цієї концепції, структура конфлікту включає в себе наступні компоненти:

- Сторони протиборства;
- Предмет конфлікту;
- Непрямі суб'єкти конфлікту;
- Треті сторони (ймовірний елемент);
- Навколишнє середовище протікання конфлікту [53].

Сторони протиборства. У різних дослідженнях існують розбіжності у визначенні таких понять, як суб'єкт, учасник, основний або непрямий суб'єкт, або учасник, сторони конфлікту, третя сторона тощо. Найточніше, на наш погляд, визначення сформувала соціолог М. Лебедева. На її думку, конфліктна ситуація виникає між двома і більше сторонами, які при цьому є прямими або основними учасниками протистояння, тобто його суб'єктами, сторонами.

Крім основних учасників існують, але не в обов'язковому порядку, непрямі учасники, наприклад, країни, політичні партії суміжного порядку,

союзи, рухи та ін. Вони можуть не брати активної участі в процесі конфлікту, але можуть підтримувати ту чи іншу сторону конфлікту [35].

Також варто відзначити, що саме поняття «сторона конфлікту» може включати в себе суб'єктів, прихильників, групи солідарності, жертв конфлікту, опозицію всередині учасників тощо.

Предмет політичного конфлікту. Предмет – завжди причина конфліктної ситуації, а також це та сторона, яка безпосередньо впливає на протікання і характер протистояння. Предмет «приймає» на свою сторону соратників, «вишукує» необхідні ресурси для діяльності сторін, «визначає» реальних противників; завдяки предмету ведеться розробка тактики і стратегії протиборства. Його роль є, на наш погляд, визначальною в створенні самої конфліктної ситуації, тому, крім ресурсів фізичних, предмет також повинен володіти «вольовою» основою для своєї діяльності.

Непрямі сторони конфлікту. Інші учасники політичного протистояння – це ті особистості, партії, союзи, групи, рухи тощо., які так чи інакше беруть участь у конфлікті. Непряма сторона конфлікту може як свідомо брати участь у конфлікті, так і бути випадково представленою в протиборстві.

При цьому варто відзначити, що непрямі сторони нерідко можуть ставати і прямими суб'єктами конфлікту. Багато в чому винні початкові, основні сторони конфлікту: для більш успішного завершення протиборства на свою сторону вони часто залучають якомога більше союзників, що може призвести до повного залучення непрямой сторони в пряме протистояння.

Треті сторони конфлікту (ймовірний елемент). Варто також відзначити, що багато дослідників ототожнюють цю структуру з непрямими учасниками, так, наприклад, В. Ратніков прийшов до висновку, що неосновні учасники конфлікту – це всі інші сторони протистояння. На його думку, їм належить другорядна роль під час виникнення і в процесі конфлікту. З цим можна погодитись, але за певних умов, тобто конфлікти мають різну природу: в деяких з них потреба в так званій третій стороні може і не виникнути, в інших – це буде мати важливе значення, наприклад, у великих війнах.

На наш погляд, функції, завдання та відмінності третьої сторони полягають в наступному: третя сторона повинна бути покликана для того, щоб сприяти вирішенню конфлікту, а не його нагнітання. Вона може надати або запропонувати послуги з надання допомоги у вирішенні ситуації, що виникла. Допомога може бути ініційована як сторонами, так і громадськістю. Функції і значущість третьої сторони в процесі врегулювання багато в чому обумовлені її статусом [58].

М. Лебедева виділила наступні функції третьої сторони:

1) Посередницька – це функція участі в процесі врегулювання з метою оптимізації пошуку рішення. Ця функція можлива тільки за згодою основних сторін.

2) Надання «послуг» – надання допомоги в процесі врегулювання з точки зору надання майданчика для переговорів, посередницька роль в переговорному процесі і ін. Виконання цієї функції задовольняється, як правило, однією зі сторін.

3) Наглядова функція – це безпосереднє спостереження за переговорним процесом з метою збереження соціального благополуччя, об'єктивності та зняття напруги з сторін переговорів. Спостерігачі в процес переговорів безпосередньо не втручаються. Реалізація цієї функції можлива при обопільній згоді сторін.

4) Арбітраж – ця функція дозволяє брати третім сторонам всю повноту відповідальності за прийняття ним рішення по вирішенню конфлікту. Найчастіше ця функція також супроводжується наділенням правом гаранта забезпечення виконання прийнятих рішень.

Третя сторона повинна володіти певними якостями і характеристиками для здійснення своєї ефективної діяльності:

– політична значущість – авторитетність, досвід в подібних процесах, успіх їх виконання;

– компетентність – вміння, знання, навички для успішного вирішення конфлікту;

– неупередженість – позиція третьої сторони повинна бути максимально об'єктивною і нейтральною [35, с. 158–173.].

Навколишнє середовище протікання конфлікту. Один із найважливіших структурних елементів – це положення конфлікту в навколишньому світі, що складається з об'єктивних умов, в яких і протікає конфлікт. Навколишнє середовище конфлікту значно впливає на причини його виникнення і на його розвиток в цілому, виходячи з реалій дійсності. За природою складових її компонентів можна виділити три види середовища конфлікту: фізичну, суспільно-психологічну і соціальну. Всі вони проявляються як на мікро-, так і макрорівнях соціальної системи, і можуть служити не тільки умовами протікання конфлікту, але і його предметом.

Серед різноманітних типів суспільного процесу конфлікту виділяються тим, що привносять в суспільне і політичне життя суспільства напругу, протистояння, ворожість, ненависть. Вони можуть ділити суспільство на ворожі між собою групи.

Проблема існування конфлікту – мабуть, одна з найбільш важливих проблем сьогодення простору. Сьогодні гостро стоїть проблема можливості управління перебігом конфліктів в загальному і способах їх врегулювання зокрема.

Проте, перш, ніж ставити питання про регулювання конфлікту, необхідно розглянути його суть як обумовленого соціального явища.

У соціології та політології сформувалося дві основні концепції в оцінці конфлікту і його наслідків: функціональна й соціологічна.

У рамках першої концепції суспільство розглядається як стабільна, інтегрована система, в якій кожен з елементів здійснює власні особливі функції і сприяє її збереженню. Конфлікти дисфункціональні, позначають небаланс і збій у функціонуванні порядку, небезпечні для її існування в цій якості. Отже, мета політики і управління полягає в попередженні конфліктів або у встановленні згоди, рівноваги інтересів конфліктуючих груп.

Друга концепція, соціологічний напрям, в трактуванні конфлікту і його наслідків оцінює конфлікт як невіддільний момент суспільного життя, її становлення, мотивації соціальної участі. Конфлікти наявні всюди, є основою оновлення, розвитку.

Причини конфліктів містяться в заснованій на пануванні і підпорядкуванні ієрархічній структурі суспільства, нерівність громадських позицій людей у ставленні до влади.

Отже, мета політики полягає не стільки в недопущенні конфліктів, скільки в контролі їх виникнення і дозволу. Як зазначав німецький конфліктолог Р. Дарендорф, в конфлікті міститься творче ядро всього соціального життя і шанси на свободу в суспільстві. «Той, хто вміє дати собі раду з конфліктами за допомогою їх визнання і регулювання, той бере під свій контроль ритм історії. Той, хто втрачає таку можливість, отримує цей ритм собі у супротивники» [60].

Важливо відзначити типологію конфліктів за формою протікання: так білоруський філософ, доктор філософських наук З. Яскевич виділяє приховані (протиріччя ще не досягли фази відкритих соціальних дій) і відкриті (протистояння, що супроводжуються конкретними акціями, погрозами і діями з сторін учасників конфлікту) стани конфліктів. Завершальною стадією відкритого стану виступає криза, до якої відносяться тероризм, перевороти і війни. До основного успішного способу вирішення конфлікту традиційно відносять укладення договору між сторонами конфлікту, досягнення компромісу і консенсусу [71, с. 237].

Конфлікт є однією з найбільш відомих конфігурацій взаємодії та всіх інших взаємин людей. Маючи єдину природу, конфлікти наявні у взаєминах між окремими людьми в первинних групах, наприклад, в сім'ях, всередині великих і малих організацій, між організаціями, в тому числі державами, між міждержавними товариствами тощо. З цього випливає, що до усвідомлення конфлікту може бути застосована єдина концепція конфлікту і, перш за все, концепція суспільних конфліктів.

В основі будь-якого конфлікту є суперечності: як об'єктивні, існуючі до їх усвідомлення людьми, так і суб'єктивні, пов'язані або з усвідомленням об'єктивних протиріч, або власне зі свідомістю, психологією людей. До того ж певні внутрішньо-особистісні, міжособистісні і навіть групові конфлікти можуть мати місце і без наявності об'єктивних в реальній ситуації протиріч [20, с.123].

Спираючись на сформульоване вище розуміння конфлікту, підкреслюємо, що стикатися і протистояти один одному можуть і збігаються, і протилежні за своїм конкретним змістом інтереси. Це особливо важливо при зверненні до розгляду політичних конфліктів, де зустрічаються протилежні інтереси пануючих і підкорених, але прагнуть до одного і того ж – до перерозподілу влади, обов'язків, повноважень.

Конфлікти, будучи результатом протиборства у важкій і багаторівневій системі взаємовідносин панування і покори, не тільки є одним з типів соціальних конфліктів, а й «вбудовані» в багато процесів, які відбуваються в різних сферах.

Конфлікти є ознакою глибини і дорослості, тому що зазвичай торкаються питань, нерозв'язних без застосування державної влади, стосуються інтересів великих соціальних груп і, крім того, мають на увазі осмислені і організовані дії їх співучасників.

Домінування в суспільстві певних напрямків одних конфліктів не означає автоматичного відрахування походження інших конфліктів. У даних умовах вони можуть ускладнюватися і отримувати особливу різкість. Підстави конфлікту впливають на його гостроту, яка характеризується напруженістю протиборства, м'якістю або жорсткістю засобів і методів боротьби, використанням або незастосуванням примусу і його масштабами.

Сила конфлікту безпосередньо залежить від його внутрішніх параметрів: рівня протиборства, важливості предмета конфлікту для його учасників; рівня використання примусу та інших руйнівних засобів боротьби; витрачених енергій і ресурсів сторін; емоційного напруження. Функціоналісти оцінюють

конфлікт як дисфункціональний прояв, що порушує нормальне існування держави і будь-якої іншої організації або групи, що знижує ефективність їх роботи [20, с.124].

Узагальнюючи різні точки зору, можна виділити несприятливі результати конфліктів: дестабілізація суспільства, держави або будь-якої іншої суспільно-політичної організації; формування безладних анархічних процесів, зниження керованості; зростання фрустрацій, депресій, стресів і т.д., і, як результат, зростання їх суспільно-політичної апатії і абсентеїзму, зменшення їх суспільно-політичної ініціативності; збільшення під час тривалого конфлікту емоційності та ірраціональності, ворожості і агресивності поведінки, недовіри до суперників і оточуючих; ослаблення можливостей спілкування та співпраці з опонентами в майбутньому.

Якщо конфлікт не вирішено при обопільній згоді сторін, традиції ворожечі ще довго будуть гальмувати співпрацю в перспективі; відволікання учасників конфлікту від рішення корисних, творчих економічних та інших питань призведе до марної розтрати їх сил, ресурсів і часу на боротьбу один з одним.

Варто зазначити, що різноманіття ситуацій, що викликають протиріччя, відображає класифікація видів конфлікту. Вона може бути заснована на наступних ознаках:

- тривалість (затяжні; короткострокові; одноразові).
- обсяг (особисті; локальні; глобальні).
- джерело (помилкові; суб'єктивні; об'єктивні).
- засоби (насильницькі; пасивні).
- форма (внутрішні; антагоністичні; зовнішні).
- характер (раптові; навмисні).
- за сферами життя (сімейні; етнічні; політичні; економічні) [20, с.125].

Поняття і класифікація конфліктів є предметом вивчення такої науки, як конфліктологія. З нею нерозривно пов'язані психологія, соціологія, філософія та інші галузі знань.

Класифікація типів конфліктів була розроблена американським психологом М. Дойчем (M. Deutsch):

- справжній – існує насправді і утворюється на ґрунті реальних проблем або навколо конкретних речей.
- випадковий – виникає миттєво і не буває продуманим заздалегідь (може вирішитися блискавично або ж перерости в серйозну проблему).
- усунутий – коли під час конфлікту вирішується не та задача, яка знаходиться на поверхні, а приховані або завуальовані питання.
- неточні – коли конфлікт виник без суттєвих причин через непорозуміння або ж неувважність однієї зі сторін.
- латентний – існує насправді, але до кінця не усвідомлюється індивідами, через що не переходить у відкрите протистояння.
- помилковий – не має об'єктивних причин, а виникає на ґрунті емоційної напруженості або особистої неприязні [72].

Наслідки конфліктів можуть бути як позитивними, так і негативними. До перших відносять такі: під час конфлікту може вирішитися проблема або ж вичерпатися протиріччя між сторонами; в процесі протистояння можуть проявитися приховані якості особистості, про які раніше оточуючим не було відомо; завдяки тому, що дається вихід негативним емоціям, надалі напруга слабшає; конфлікт – це щабель до нового етапу міжособистісних відносин; в тому випадку, якщо індивід відстоює громадську думку під час протистояння, його авторитет може значно зрости; для особистості участь в конфлікті може бути корисною для пошуку свого місця в соціумі, а також самореалізації.

Класифікація конфліктів демонструє їх поширеність, а також неминучість. Але, на жаль, серед їх функцій зустрічаються також і негативні: створення психологічної напруги в колективі; високий ризик насильства під час загострення протиріччя; стресові ситуації негативно позначаються на стані здоров'я; в результаті конфлікту можуть бути зруйновані міцні міжособистісні та інші зв'язки; зниження результативності колективної та індивідуальної роботи; виробляється звичка до сварок і насильства. Можна зробити висновок,

що конфлікт не можна розцінювати як виключно негативне або виключно позитивне явище. Це досить багатогранна ситуація, яка при грамотному управлінні може бути переведена в конструктивне русло.

1.2 Роль ЗМІ у висвітленні конфліктних ситуацій і формуванні громадської думки

У сучасному світі важливу і часом деструктивну роль у наростанні конфліктів відіграють ЗМІ. На сучасному етапі розвитку суспільства саме мас-медіа можуть бути інструментом в боротьбі між політичними суб'єктами. Найчастіше це може відбуватися з нівелюванням базових принципів журналістики, таких, як об'єктивність, достовірність, інформативність і тощо. Проблема ролі формування та впливу засобів масової інформації на конфлікти – одна з ключових тем в наукових дослідженнях.

В сучасному українському комунікаційному просторі, інформаційні потоки зростають в геометричній прогресії, найбільш важливі процеси протікають з постійно зростаючою інтенсивністю, ЗМІ перебувають на передовій цих процесів. ЗМІ – самостійно формують громадську думку своєї аудиторії і повинні підтримувати стабільність в суспільстві.

Найчастіше ЗМІ беруть участь у процесі конфліктів в ролі непрямих учасників або третьої сторони, при цьому займаючи деструктивну роль і ще більше нагнітають істерію навколо конфлікту. На сьогоднішній день, одне з найбільш важливих дослідницьких завдань – це аналіз ЗМІ як засіб нагнітання або попередження конфліктів.

Варто також відзначити, що в останні десятиліття змінилася і форма, і динаміка інформаційних потоків. Вони спрямовані на психологію людини, його емоційний бік, ставлення до навколишнього світу.

Даний факт породжує проблему формування стереотипів і становлення компонентів зародження конфліктних ситуацій в цілому.

Розвиток суспільства призвів до того, що ЗМІ стали суб'єктом боротьби за владу. При цьому, якщо врахувати весь історичний досвід останніх двох десятиліть, вони часто виступають одним з головних деструктивних елементів, завдяки яким і виникають конфлікти.

Проблема управління конфліктами в ЗМІ включає в себе наступні складові:

- попередження конфліктних ситуацій;
- попередження одних і одночасно, ініціація інших інформаційних потоків;
- завершення і придушення конфліктів [60].

Проблема управління конфліктами за допомогою засобів масової інформації має концептуальне значення, оскільки вона відображає одну зі сфер життя суспільства. ЗМІ представляють організацію, існуючу завдяки тому чи іншого роду діяльності, або фінансування, що визначає замовлення на інформацію. Журналісти, працюючи в цих рамках, визначають своєрідність інформаційного поля і потоків, лояльного як на аудиторію, так і на замовника. Будь-яка публічна діяльність без використання засобів масової інформації практично не здійснюється, оскільки мета будь-якого суб'єкта – донести до громадян свою позицію, використовуючи ті чи інші доводи, образи, аргументи, при цьому звертаючись як до суспільства, так і до конкретної людини. Цей факт, безсумнівно, накладає певний відбиток на комунікативну сторону подачі інформації.

ЗМІ, перебуваючи в комунікаційних процесах з суспільством виконують важливі функції:

- управляють подіями тобто виконують організаторську функцію ;
- пропагандистська або ідеологічна функція;
- рефлексивна функція, тобто функція зворотного зв'язку [55].

У демократичному суспільстві ЗМІ також можуть виконувати і просвітницьку функцію, наприклад, в умовах плюралізму думок. Саме засоби масової інформації повинні бути ключовим елементом в реальному світі в

створенні зворотного зв'язку і формуванні ефективних інформаційних потоків. З цим тісно і природно пов'язана задача формування нової етики висвітлення конфліктів, виховання у журналістів почуття відповідальності за інформаційні потоки і їх наслідки. Окремо варто відзначити такі напрямки журналістики, як політична і екстремальна, які частіше, ніж інші види, беруть участь в висвітленні конфліктів.

Політична журналістика – досить широкий розділ журналістики, що висвітлює політичні події, явища і, звичайно ж, конфлікти. Оскільки ЗМІ сприяють поліпшенню якості політичного дискурсу завдяки координації спільних дій елементів політичної системи, практично на будь-якому рівні медіаполітичної системи журналістика може виступати в якості суб'єкта і об'єкта політичних відносин [32, с. 12].

Сучасні комунікації в інтернет-середовищі, а також забезпечення ефірного часу провідних національних телемовників для різних політичних одиниць дозволяють вільно поширювати будь-яку легітимну, а в деяких випадках і недостовірну інформацію про дії окремих політиків, партій і процес протікання різних політичних конфліктів, а також формувати певну думку і політичну свідомість у аудиторії. Як вважає журналіст А. Юрков, політологічний аспект журналістської творчості актуалізують дефіцит ідеологічної, економічної, моральної самоідентифікації суспільства, а також суб'єктивний характер журналістської творчості [69, с.44].

Екстремальна журналістика – це різновид конфліктної журналістики, досліджує незвичайні факти і події. З професійної точки зору, повідомляючи про конфлікт, ЗМІ інформують аудиторію про предмет конфлікту тобто про проблему, яка стає причиною суперечностей і цілей опонентів [61].

Здійснюючи інформаційний супровід конфлікту, формуючи уявлення про нього, ЗМІ також діагностують конфлікт, прогнозують його розвиток і пропонують свої варіанти вирішення проблем тобто є самостійним або залежним об'єктом на інформаційному полі. Таким чином, ЗМІ формують уявлення про конфлікт, забезпечують установки на його дозвіл і фактично

впливають на нього, але використання недостовірної, непідтвердженої інформації передбачає створення, а не відображення політичної реальності, вигідної певному колу осіб для залучення на свою сторону більшої кількості громадян. Часто дійсність і створена ЗМІ реальність не збігаються, і створюється інтенсивне протиборство в інформаційному просторі, іншими словами, інформаційна війна. На сьогодні сам факт виникнення таких понять, як «інформаційна війна», «інформаційна безпека» свідчать про тісний взаємозв'язок ЗМІ з політичною сферою, що означає боротьбу в інформаційному полі не менш важливу, ніж пряме протистояння. Підкреслимо, що ті чи інші погляди людини і суспільства формуються переважно на основі інформації оприлюдненої в ЗМІ.

Перш ніж стверджувати про першопричини створення того чи іншого суб'єкта, необхідно дати визначення іміджу. Імідж суб'єкта діяльності – це комплекс поглядів про нього, сформованих в особистій або колективній свідомості громадян за допомогою всіляких видів комунікації. Думки ці можуть бути як усвідомлюваними, так і несвідомими. Оскільки ніщо психологічне не існує окремо, як формування ментальне, постійно доповнюється емоційним компонентом. Разом ці дві частини формують передумови реалізації по відношенню до суб'єкта політичної діяльності тих чи інших поведінкових стратегій. Наприклад, наявність в змісті позитивної характеристики, не свідчить про те, що ставлення до суб'єкту в цілому стане позитивним. Когнітивна позитивна оцінка може знаходитися поряд з почуттями гордості, радості, а може і з емоціями заздрості і невдоволення, що і позначить в кінцевому результаті доброзичливі або протилежні цьому дії по відношенню до того чи іншого суб'єкту. Звичайно, слід врахувати, що емоційна і ментальна характеристики знаходяться в тісному взаємозв'язку: для суб'єкта, до якого виробилося негативне ставлення, ймовірність бути сприйнятим як позитивний суб'єкт знижується [8, с.55].

Сьогодні спостерігається надмірна активність багатьох інформаційних спітовариств, пов'язана з рівнем розвитку технології, а також із загальною

глобалізацією та інформатизацією, що змушує засоби масової інформації боротися між собою за лідерство і за вплив на суспільну свідомість мас.

ЗМІ відіграють важливу роль в побудові дипломатичного діалогу між країнами. Це виражається не тільки в інформаційному повідомленні, але, перш за все, в структурі ведення зовнішньої або внутрішньої політики.

Вдалий імідж суб'єкта залежить від того, як його образ трактують зарубіжні ЗМІ, які дотримуються своєї політики щодо подачі матеріалу. Так створюється медіаобраз суб'єкта, який формується засобами масової інформації через журналістські тексти по каналах друку, телебачення, радіомовлення та інших засобів.

Так само відбувається і розвиток ставлення людей до тієї чи іншої події. Таким чином, утворення цілісного образу суб'єкта діяльності потребує формування окремих позитивних поглядів щодо суб'єктів – прообразів в суспільстві.

Головним каналом в інформаційному суспільстві для донесення інформації залишаються засоби масової інформації. В цьому контексті вони також стають пріоритетним технічним каналом для формування або коригування іміджу.

Окремо варто відзначити, що засоби масової інформації не лише нав'язують ідею або твердження, а й дають тему для громадського обговорення, під час якого у суб'єкта складається уявлення про будь-який феномен або явище [41, с. 24].

Активний розвиток інформаційного суспільства, глобалізація комунікативного простору призвели, на думку філософів Г. Маклюена К. Фіоре, до формування «мирової деревни» [38, с.16].

ЗМІ, безумовно, стають і головним джерелом інформації для міжнародної спільноти: суб'єкт практично не має можливості стати очевидцем конфліктних ситуацій, що відбуваються всередині іноземної держави подій, при яких пріоритетність засобів масової інформації очевидна.

Суб'єкт може отримати інформацію про конфлікт тільки через засоби масової інформації: телебачення, Інтернет-медіа, радіо, пресу. Якщо ж подія не була висвітлена у засобах масової інформації, то і значущість її буде зменшуватися.

Отже, ЗМІ є не єдиним, але головним джерелом інформації для кожного суб'єкта, індивіда при репрезентації конфліктів. Можна також стверджувати, що мас-медіа мають певну вагу при утворенні конфліктного образу, конфліктної ситуації в державі як суб'єкта діяльності, тобто політика, що проводиться тим або іншим виданням, каналом, сайтом, безпосередньо впливатиме на ставлення реципієнтів до конфліктної ситуації.

Необхідно зробити наступне уточнення: засоби масової інформації також формують конфліктні новинні події, припускаючи, що вони знайдуть відображення серед аудиторії. Відповідно ця проблема набуде подальшого просування та отримає високі рейтинги.

Для створення інформаційно-конфліктного фону в суспільстві у ЗМІ є можливість маніпулювати інформативними приводами і залучати інтерес тільки до певних подій або факторів. Так, інформація, яку мас-медіа доносять до реципієнта, дає можливість формувати, змінювати або коригувати вже сформовані конфліктні переконання. Метою впливу засобів масової інформації є саме вплив на масову свідомість, яка свідомо формується через інформаційну політику, з одного боку, а з іншого – вже володіє набором деяких якостей.

На сьогодні медіа стають інформаційним аналогом конфліктної дійсності і визначають думку суспільства, і дещо моделюють поведінку суб'єктів. Одна з найважливіших маніпулятивних технологій, яку використовують засоби масової інформації для впливу на громадську думку та створення конфліктної новини – це особливий метод подачі інформаційного матеріалу, так званий *framing* (оформлення). Основний зміст цієї концепції полягає в манері візуальної подачі інформації. Було дано кілька дефініцій цього поняття. Так, наприклад, на думку дослідника Дж. Танкард, «інформаційне оформлення – це центральна організуюча ідея інформаційного контенту, яка надає контекст і

визначає, в чому полягає основна проблематика за допомогою селекції, акцентування, опущення і уточнення інформації» [7]. Так, найбільш важлива конфліктна подія буде поміщена на першій шпальті, в прайм-таймі, їй буде приділено максимум ефірного часу.

Таким чином, залежно від необхідності звернути увагу або, навпаки, зменшити акцентування до тієї чи іншої конфліктної інформації, буде використовуватися різне оформлення. Також дослідники звертають увагу на атрибутивний компонент новинного повідомлення, тобто сприймання аудиторією факторів і подій через приписувані їм атрибути [45].

ЗМІ є основним каналом формування конфліктного образу, суб'єкта діяльності. Перебіг конфлікту як такого в цілому неможливий без взаємодії і отримання зворотного зв'язку від громадськості. ЗМІ можуть виступати і як причиною, і як інструментом конфлікту.

Отже, можна зробити загальні висновки: конфлікт – це протиборство суб'єктів певної діяльності, причина якого в несумісності політичних інтересів, цілей, завдань, так або інакше пов'язаних з державним чи громадським управлінням. Проблема конфлікту – швидше за все, одна з найбільш важливих проблем сьогоденного комунікаційного простору. Конфлікт не можна розцінювати як виключно негативне або виключно позитивне явище. Це досить багатогранна ситуація, яка при грамотному управлінні може бути переведена в конструктивне русло. У сучасному світі важливу і часто деструктивну роль у наростанні конфліктів відіграють ЗМІ. На сучасному етапі розвитку суспільства саме ЗМІ відіграють найважливішу функцію інструментарію в боротьбі між суб'єктами. Найчастіше це відбувається навіть в обхід таких принципів журналістики як об'єктивність, достовірність і т. д.

На сьогодні ЗМІ залишаються одним із головних каналів в інформаційному суспільстві для донесення інформації. Вони також стають чільним технічним каналом з метою окреслення або коригування конфліктів. При цьому ЗМІ не лише нав'язують ідею або твердження, а й надають тему для соціального обговорення, в процесі якого у індивіда формується розуміння про

який-небудь феномен або явище. Можна резюмувати, що ЗМІ мають певну вагу при створенні образу держави за кордоном, тобто політика, що проводиться газетою або каналом, безпосередньо впливає на погляди реципієнтів про державу. Володіючи інструментами для утворення інформаційно-медійного фону в суспільстві, ЗМІ мають можливість маніпулювати інформативними приводами і зацікавлювати реципієнтів тільки до деяких подій або факторів.

На підставі вивчених теоретичних робіт було встановлено, що конфліктний образ держави може створюватися активно або пасивно, особисто або опосередковано. Наприклад, опосередковане бездіяльне створення образу держави здійснюється при висвітленні новин про конкретну країну зарубіжними засобами масової інформації. Важливо також звернути увагу на те, що ЗМІ становлять ключовий фактор інформаційно-комунікаційної концепції і впливають на групову свідомість, проте не готові його змінювати кардинально.

РОЗДІЛ 2 КОНФЛІКТНО-ЧУТЛИВА СФЕРА СУЧАСНОГО ІНТЕРНЕТ- ПРОСТОРУ

2.1 Мова ворожнечі як засіб впливу реципієнтів інформації

Зараз існує багато суперечок щодо визначення мови ворожнечі. Вона поширена у багатьох сферах публічного та приватного життя людини і ведеться багато дискусій, чи можна законодавчо врегулювати цю проблему – на сьогодні досі не існує єдиного загального визначення розуміння «мови ворожнечі».

Переклад терміну в українській мові також не має єдиного стандарту: так, деякі перекладають англійський відповідник «hate speech» як «мову ворожнечі», деякі – як «мову ненависті», іноді зустрічаються інші варіанти.

Чимало визначень «мови ворожнечі» ґрунтуються на встановленні факту розпалення ворожнечі, приниження чи дискримінації за певними ознаками у висловлюваннях, із перерахуванням цих ознак.

Як зазначає портал xenodocuments.org.ua, мова ворожнечі (англійською «hate speech») в широкому розумінні – це будь-яке самовираження з елементами заперечення принципу рівності всіх людей у правах. Вона описує, ієрархічно зіставляє різноманітні групи людей та оцінює особисті якості конкретних осіб на підставі їх належності до тієї або іншої групи [49].

Із таким визначенням погоджується і керівник програми моніторингу і аналізу проявів ксенофобії Конгресу національних общин В. Ліхачов. При цьому він вважає за необхідне дещо розширити сферу застосування поняття. На думку експерта, принципово важливо розрізнити, що мова ворожнечі – це не тільки те, що являє собою склад злочину за 161 статтею Кримінального кодексу. Насправді це поняття набагато ширше, ніж те, що в кодексі мається на увазі під розпалюванням міжнаціональної або міжрелігійної ворожнечі. «Мова ворожнечі – це будь-який некоректний вислів відносно якоїсь

групи», підкреслив В.Ліхачов і додав, що, як правило, існує або етнічна, або релігійна, або гомофобська складова. Дослідник переконаний, що застосування «мови ворожнечі» часто не усвідомлюється тими, хто готує матеріали, а сама вона є трансляцією поширених в суспільстві негативних стереотипів. «Журналісти не завжди усвідомлюють, чим їх слово може відгукнутися», – вважає експерт [50].

Джерелом мови ворожнечі є негативні стереотипи, або ж забобони, які нерідко продукуються для того, щоб виправдати дискримінацію – найчастіше етнічну або «расову».

Наполегливе прагнення перебільшувати нібито антисоціальні схильності представників етнічних чи «расових» меншин пояснюється особливостями людської психіки.

Люди схильні, по-перше, під враженням від рідкісних явищ надавати їм значно більшого значення, ніж ці явища заслуговують; по-друге, приписувати своїй групі найбільш бажані моральні якості, які вигідно відрізняють її від інших груп (як відомо, «своє» зазвичай ототожнюється з позитивною оцінкою, а «чуже» в більшості випадків оцінюється або нейтрально, або негативно); і по-третє, перебільшувати негативні якості «чужих», переносячи їх з окремих індивідів на цілі групи, до яких вони належать.

Наприклад, у Міністерства внутрішніх справ України тривалий час була поширена практика вказувати етнічне походження підозрюваних у вчиненні злочинів, якщо підозрювані належать до певних етнічних меншин. Журналісти передруковували ці прес-релізи, хоча ця інформація не була необхідною складовою матеріалу.

Втім, трапляються і випадки цілеспрямованого використання мови ворожнечі – як це було, наприклад, у російських ЗМІ під час і після Євромайдану, коли мова ворожнечі і потоки матеріалів про бандерівців, фашистів і хунту стали зброєю для створення стійкого негативного образу українців, щоб мобілізувати активних прибічників захоплення Криму та Донбасу.

Небезпека мови ворожнечі в журналістиці є загальновідомою. У багатьох частинах світу мова ворожнечі призвела до трагічних наслідків. Використання мови ворожнечі може підбурювати до скоєння злочинів на ґрунті ненависті або супроводжувати скоєння таких злочинів. Тому ЗМІ мають утримуватися від трансляції мови ворожнечі та керуватися в своїй роботі професійними етичними стандартами.

Проблема використання мови ворожнечі в сучасному світі відображена в роботах І. Дзялошинського, який дає визначення поняттю мови ворожнечі, а також розглядає соціальні, культурні та професіональні фактори використання мови ворожнечі та подає класифікацію мови ворожнечі [15].

М. Буроменський також розглядає поняття мови ворожнечі в мережі Інтернет, крім того він проводив моніторинг засобів масової інформації щодо використання мови ворожнечі [4].

Анн Вебер – фахівець із захисту прав людини, підготувала посібник з проблематики мови ворожнечі, де також надає визначення цьому поняттю та розглядає конкретні приклади мови ворожнечі та відповідальність за них з погляду Європейського Суду [5].

Поняття «мова ворожнечі», або «мова ненависті», прийшло до нас із західної соціології. У США і в Європі в 1950-х роках соціологи стали приходити до висновку, що для підтримки стабільного балансу в суспільстві необхідно постійно здійснювати моніторинг мови політиків, ЗМІ та суспільно-відкритих каналів на предмет виявлення агресивності. Цей напрямок соціального регулювання безпосередньо залежав від успіхів соціопсихотерапії, яка працювала з питаннями зв'язку між рівнем особистої тривожності, розгальмованістю мови і соціальної агресивності. Цю «мову» (скоріше, мовну поведінку і етикет) стали розглядатися як щось вкрай небезпечне і небажане.

Незважаючи на поширення такого феномену як «мова ворожнечі» у багатьох сферах публічного та приватного життя людини, і велику кількість дискусій про можливість чи неможливість її законодавчого регулювання та

заборони, – сьогодні досі не існує єдиного загального визначення того, що саме розуміється під терміном «мова ворожнечі».

Словосполучення «мова ворожнечі» активно використовується останнім часом як аналог англійського терміна «hate speech». Мається на увазі вирази, що дають негативну оцінку всіх представників певної соціальної групи, об'єднаної за ознакою статі, раси, мови, етнічного походження, релігійної приналежності і тому подібного.

«Hate speech» – це поняття, яке на українську мову перекладається двома способами: або «мова ворожнечі», або «риторика ненависті». Специфіка цих перекладів в тому, що їх зробили лінгвісти. Наприклад, «риторика ворожнечі» – це термін саме лінгвістичний за своїми підставами, і лінгвісти, які займаються цією проблематикою, шукають ті риторичні фігури, тропи, елементи художньої мови або мовної агресії, які перетворюють будь-яке висловлювання в hate speech. Коли ми говоримо про переклад «мови ворожнечі», ми згадуємо про ті коментарі, які залишають сучасні фахівці в області медіакомунікацій. У російському контексті дуже часто звучать слова про те, що «мова ворожнечі» – це ті висловлювання, які засновані на релігійній чи національній нетерпимості і провокують як мінімум неприязнь.

Мова ворожнечі – це будь-які вислови, контекст чи візуальне зображення, що призводить до створення або ж поглиблення вже існуючої ворожнечі між відмінними за певними ознаками групами суспільства [кодекс проф. етики].

Інтернет-портали в сфері протидії расизму, ксенофобії та нетерпимості в Україні зазначають, що мова ворожнечі (або «hate speech») в широкому розумінні – це будь-яке самовираження з елементами заперечення принципу рівності всіх людей у здійсненні їх права. Мова ворожнечі описує, ієрархічно зіставляє різноманітні групи людей та оцінює особисті якості конкретних осіб на підставі їх належності до тієї або іншої групи. В межах українського конфлікту це групи відмінні найчастіше за територіальним походженням, політичними та соціальними поглядами.

Згідно з оцінкою незалежних громадських організацій, які здійснюють моніторинг інформаційного простору, практика використання мови ворожнечі суб'єктами вітчизняної інформаційної сфери залишається доволі низькою. Так, за підсумками контент-аналізу, здійсненого у серпні 2015 р. експертами об'єднання «Центр контент-аналізу», встановлено, що рівень використання «мови ворожнечі» в українських ЗМІ не є високим (1,7 % від кількості повідомлень на тему Донбасу, Криму та Росії). Мова ворожнечі переважно використовується у повідомленнях щодо агресії Російської Федерації та значно менше – для оцінки дій донбаських сепаратистів. Наявна також тенденція зниження використання мови ворожнечі у вітчизняному інформаційному просторі [17].

Ще в 2001 році була розроблена методологія аналізу ЗМІ (в першу чергу – газетних публікацій), в якій, крім досить жорсткої класифікації некоректних висловлювань за видами і ступенем їх жорсткості, багато уваги приділялося відношенню самого автора до тих чи інших нетолерантних заяв. Адже найчастіше журналіст виступає лише як ретранслятор висловлювань співрозмовника. Він не може викинути з інтерв'ю з політиком міркування останнього, але він може це прокоментувати.

Однак практика показує, що основне авторство некоректних висловлювань належить все ж журналістам. Їх внесок в нашу «скарбничку» мови ворожнечі за п'ять років коливається в діапазоні від 40 до 61% всього обсягу даних. Аналіз цих даних дозволяє виділити найбільш типові помилки, яких журналісти часом просто не помічають. Про це говориться в одному з розділів підручника з конфліктології для журналістів [55].

Для подолання проблеми неправильного збирання та висвітлення інформації експертами Мережі етичної журналістики (Ethical Journalism Network) на основі міжнародних стандартів було розроблено текст, що дає змогу оцінити контекст журналістської мови за п'ятьма критеріями [72]:

- статус мовця: коли мовою ненависті говорять непублічні люди, це може бути проігноровано;

- поширеність мови: приватна розмова не може завдати такої шкоди, як поширення мови ненависті в медіа-мейнстрімі;
- цілі мови: хто може стати жертвами такої мови;
- зміст і форма мови: журналіст повинен запитати себе, чи не є ця мова небезпечною;
- економічна, соціальна і політична ситуація: якщо вона напружена, то слід уникати посилення напруженості, можна згадати про зміст промови, але без прямих цитат з неї.

У США Інститут журналістики імені Роберта Мейнарда (The Maynard Institute for Journalism Education) радить журналістам перевіряти власні репортажі на коректне висвітлення п'яти тривалих факторів, які впливають на життя та соціальне напруження: раси, класу, гендеру, покоління та географії. Розглядаючи кожен з них під час створення складних репортажів, журналісти можуть чіткіше побачити проблеми і навчитися коректніше виконувати власну роботу. До Кодексу принципів Міжнародної федерації журналістів у 1986 році включено статтю: «Журналіст має усвідомлювати небезпеку дискримінації, яку пропагують ЗМІ, і робити все можливе, аби уникнути трансляції такої дискримінації, що ґрунтується, серед іншого, на ознаках раси, статі, сексуальної орієнтації, мови, релігії, політичних та інших переконань, національного чи соціального походження» [31].

Однією з найбільш важливих етичних проблем журналістської роботи вважається спосіб подачі соціально гострих матеріалів, присвячених тим чи іншим конфліктним ситуаціям: висвітлення злободенних і суперечливих питань у ЗМІ не повинно загострювати стан справ і порушувати інтереси кожної зі сторін, які беруть участь у конфлікті [44].

Некоректність або неполіткоректність, проявлена в журналістських матеріалах, які торкаються конфліктних тем, не тільки спонукає до світоглядних суперечок, а й провокує соціальні конфлікти [30]. Нерідкі випадки, коли поява журналістських матеріалів про конфліктні події веде в

протилежну сторону: спостерігається зростання взаємної недовіри сторін і поглиблення складної ситуації.

З метою регулювання етичної сторони журналістської діяльності було створено безліч актів, кодексів і маніфестів, що вимагають від журналістів правдиво і об'єктивно відображати інформацію, задовольняючи потреби аудиторії та не порушувати встановлених норм. Етика і право в мас-медіа пояснюється як конфлікт між рекомендаційними етичними нормами і директивністю юридичних законів. Неможливо довести, що мовні дії журналістів були навмисними і що журналісти навмисно «розпалювали ворожнечу». Неможливо і кваліфікувати висвітлення подібних подій в ЗМІ як однозначно неетичні, оскільки там, де одні бачать порушення неписаних етичних норм, інші вбачають прояв громадянської позиції, авторського світогляду [30].

Багато журналістів вважають, що не існує будь-якої спеціальної журналістської етики, крім єдиних для всіх норм спілкування між людьми.

Якщо розглядати мас-медіа як особливу систему з особливими ефектами і структурними характеристиками, то звинувачення в маніпулятивності й неетичності знімаються закономірностями її функціонування. Дорікати медіа, що представляють собою, за теорією Н. Лумана, замкнуту емерджентну систему, в навмисній маніпуляції свідомістю – неправомірно. Тому, недостовірність інформації, спроби дифамації і маніпуляції, вжиті в будь-якому ЗМІ, знімаються інформацією, що надходить через інші ЗМІ [36].

2.2 Висвітлення конфліктів з позиції чутливості: професійний та етичний аспект

Роль ЗМІ в окресленні чутливих тем може бути охарактеризована залежно від положення в структурі конфлікту – сукупності стійких внутрішніх зв'язків, складових елементів конфлікту. У наукових джерелах запропоновані різні типології учасників (суб'єктів) конфлікту, які є провідними учасниками

трансляції почуттів, емоцій, переживань, проте не існує загальноприйнятого підходу. Однак, незважаючи на відмінність термінології, незмінною залишається суть ролей.

Перш за все, в конфлікті можна виділити основних учасників, які мають несумісні цілі, усвідомлюють їх і ведуть один з одним боротьбу, виражаючи низку негативних емоцій. Без них не існувало б конфлікту, їх позиції прямо виокремлюють характер конфліктної взаємодії, і саме вони вирішують, коли припинити конфліктне протистояння. ЗМІ виступають як основні учасники емоційного окреслення конфлікту, якщо, наприклад, редакція буде залучена в юридичний конфлікт в якості відповідача при розгляді справ про захист честі і переваг. Або ж якщо журналісти конфліктують з тим чи іншим джерелом інформації, вимагаючи надати певні відомості.

Крім основних, в конфліктах існують другорядні учасники. Серед них «групи підтримки» – окремі особи або групи суб'єктів, що впливають на конфлікт шляхом надання допомоги його учасникам. ЗМІ виступають в ролі групи підтримки, коли, наприклад, стають на бік того чи іншого основного учасника конфлікту. Мас-медіа в цьому випадку переважно окреслюють свідчення учасників, їх переживання та емоції по відношенню до конфліктної сторони.

Основний учасник і його група підтримки утворюють протистоячу сторону. У ЗМІ в певному сенсі в будь-якому конфлікті є свої інтереси: наприклад, домагатися від сторін більшої кількості коментарів, відомостей, щоб підготувати привабливий та, вражаючий почуттєву сферу аудиторії, матеріал. Але якщо цілі журналістів не обумовлені безпосередніми професійними завданнями і спрямовані на досягнення якихось приватних інтересів у «чужому» конфлікті, тоді, ймовірно, можна говорити про роль ЗМІ як непрямого учасника. Це може бути випадок, коли ЗМІ використовують в інформаційній війні, щоб спровокувати конфлікт, сприяти його ескалації, підтримати одну зі сторін, наприклад, для посилення протистояння і обґрунтування подальшого озброєного втручання тощо.

До учасників в широкому сенсі зараховують іноді і посередників (медіаторів), оскільки вони впливають на перебіг конфлікту. Однак у практичних цілях доцільно розмежувати упереджену участь і нейтральне почуття в конфлікті. Посередник не веде боротьбу за ту чи іншу сторону в конфлікті, а роль учасника може включати початок і розвиток боротьби.

Посередника відносять до третіх сторін, які або не втручаються, або вирішують завдання припиненням конфлікту, займаючи нейтральну позицію, встановлюючи і підтримуючи спілкування між сторонами, посередник допомагає долати розбіжності, конструктивно управляти конфліктом.

ЗМІ в цьому випадку можуть спробувати зберегти нейтральність чуттєвої сфери, не виступати за того чи іншого опонента і тим самим зайняти позицію третьої сторони, яка не зацікавлена в будь-якій перемозі. При цьому вони можуть публікувати матеріали про конфлікт або не створювати їх зовсім, оскільки вважатимуть протистояння невідповідним для освітлення в зв'язку з тими або іншими критеріями відбору емоцій в новинах. Якщо ЗМІ з позиції третьої сторони сприяють конструктивному перебігу конфлікту, то можна говорити про ЗМІ в ролі посередника (медіатора).

Тих, хто починає конфлікт, називають ініціаторами конфлікту, їм ЗМІ надають найбільшої переваги у висловленні емоцій. Ініціювати конфлікт може як основна сторона, так і інші суб'єкти. Мас-медіа також можуть виступити в ролі ініціатора. Якщо ж ЗМІ опублікували матеріал, який привів до протистояння двох інших суб'єктів, то ЗМІ виступили в ролі ініціатора, але не є основним учасником і можуть представляти третю сторону, або групу підтримки, або непряму сторону.

При розгляді структури конфлікту важливо враховувати інформаційну модель конфліктної ситуації у суб'єктів конфлікту, які можуть опинитися під впливом журналістських матеріалів.

Інформаційна модель конфліктної ситуації – центральна складова виникнення, розвитку і завершення конфлікту, суб'єктивна представленість в психіці кожного з учасників конфлікту всіх його структурних елементів,

взаємозв'язків, а також чутливо-емоційної сфери протиборства [2, с. 162]. Це можуть бути емоційні вислови про себе, опонента, об'єкта і предмета конфлікту, уявлення про мотиви і цілі сторін, їх можливі дії тощо. Особливо важлива чутлива модель об'єкта конфлікту, оскільки опоненти вибудовують свою поведінку на її основі. Закономірності формування моделей об'єкта конфлікту носять інформаційний характер, і «важливо знати, яка інформація, як і чому впливає на формування емоцій об'єкта конфлікту» [2, с. 163].

Виділяють три основні форми почуттєвого реагування людини на зіткнення з проблемами: «догляд», «придушення» («боротьба»), «діалог» [12, с. 221-241]. Можна провести аналогії з розглянутими вище ролями ЗМІ в залежності від положення в структурі конфлікту. Журналісти можуть прийняти рішення вступити в боротьбу за одну зі сторін, і тоді вони виступлять в ролі групи підтримки. Якщо вони віддають перевагу діалогу, то ЗМІ може виступити в ролі посередника.

Журналісти можуть вирішити не висвітлювати ту чи іншу чуттєву сферу протистояння. У разі «відходу» від висвітлення суспільно важливих конфліктів журналісти нехтують функцією інформування, що може зменшити вплив ЗМІ у суспільстві, підірвати їх існування як одного з важливих соціально-чуттєвих інститутів. Якщо мас-медіа цурається, заперечує наявність конфлікту або не приділяє йому належної уваги, то втрачається довіра реципієнтів не тільки до самих видань, але й до суспільних настроїв. Втрата довіри може спровокувати зниження рейтингів. Пасивність журналістів може в подальшому зменшити їх вплив при прийнятті соціально значущих рішень, що позбавить суспільство важливого джерела ідей при обговоренні соціальних проблем.

Крім того, відсутність журналістської інформації може запобігати поширенню чуток, домислів, недостовірної інформації. Проте слід враховувати, що не всі конфлікти заслуговують пильної суспільної уваги. Наприклад, не завжди слід висвітлювати подробиці жорстокості однієї сторони по відношенню до іншої під час міжетнічних конфліктів, оскільки це може спровокувати нову хвилю насильства.

Оскільки постійно виникають суперечності в житті людей і, тому конфлікти, позбавляють суспільство необхідної єдності. Конфліктів сьогодні не уникнути, тому слід шукати такі способи їх висвітлення, які б сприяли соціальній злагоді, і як наслідок тримали найбільш сприятливу чуттєву атмосферу. Емоційна згода – одна з найважливіших проблем сучасності, від котрої залежить стабільність не тільки в окремій державі, а й у усьому світі. Важливу роль в її досягненні можуть відіграти журналісти, професійно і якісно висвітлюючи конфлікти.

Сучасні трактування соціально-чуттєвої злагоди різні. С. Ефіров пропонує розглядати її «як послідовність в зміні станів людської єдності, як процес єднання людей, заснований на ціннісній спільності» [68, с. 9]. Злагода, таким чином, постає не як щось статичне, а як сукупність статичних і динамічних елементів. Це не якийсь ідеальний стан, а процес з властивою йому зміною станів. При цьому суспільство абсолютної злагоди, безконфліктне суспільство не тільки утопічне, але і небажане, оскільки це суспільство в стагнації.

Соціальна злагода, як вважає С. Ефіров, «це перш за все певний соціально-психологічний клімат», важливими характеристиками якого є доброзичливість, терпимість, взаєморозуміння, взаємодопомога [68, с. 10]. При цьому менше проявляються такі форми і мотиви соціальної взаємодії, як егоцентризм, корисливість, злість, самоствердження за всяку ціну тощо.

Висвітлюючи конфлікти, журналістам важливо прагнути до налагоджування позитивних форм чуттєвої злагоди, шукати точки перетину між протиборчими сторонами. Однак існує думка, що в професійні завдання журналістів не входить запобігання та врегулювання конфліктів і вони не повинні брати на себе відповідальність за допомогу у вирішенні проблем. Відповідно, ЗМІ повинні інформувати про конфлікти, а конструктивне управління чутливою сферою – завдання залучених в конфлікт сторін, політиків, професійних посередників.

Це питання можна розглядати в контексті загальних уявлень про функціонування журналістики в суспільстві, і висвітлення конфліктів в даному випадку, лише частковий вияв соціальної діяльності ЗМІ. Тоді можливий інший погляд на проблему і ЗМІ повинні підходити до висвітлення конфліктів з позицій етичної відповідальності.

Як вказує Є. Прохоров, «журналісту особливо важливо усвідомлювати свою особисту відповідальність за те, як формується свідомість аудиторії, яким шляхом веде її масова інформація, поширювана в суспільстві» [56, с. 53]. Існує думка, що хороша журналістика – це відповідальна журналістика, в тому числі за конструктивний вплив на конфлікти [74, с. 3].

Згідно з «теорією соціальної відповідальності» преси, описаної Ф. Сиберт, Т. Пітерсон, У. Шрамм в 1956 р в книзі «Чотири теорії преси» [59], журналісти повинні враховувати відповідні зобов'язання перед суспільством. Головна мета ЗМІ не тільки інформувати, розважати і продавати продукт своєї діяльності, але «в основному переводити конфлікт на рівень обговорення» [59, с. 23].

Категорія соціальної відповідальності в журналістиці може бути визначена не тільки в рамках теорії Ф. Сиберта, Т. Пітерсона і У. Шрама. Потрібно сучасне осмислення даної категорії, розкриття її багатогранності.

К. Виноградова проаналізувала поняття соціальної відповідальності і прийшла до висновку, що «дефініція "Соціальна відповідальність засобів масової інформації" формулюється, як «механізм саморегулювання ЗМІ, що виражається в редакційній політиці видань і змісті публікацій, що реалізується при ефективному виконанні функцій ЗМІ» [6, с. 19].

Н. Довнар вказала на необхідність не обмежуватися саморегулюванням, а розглядати соціальну відповідальність ЗМІ ширше : «Як об'єктивно обумовлену необхідність дотримання учасниками інформаційних відносин основних правил, вимог, принципів, що висуваються до ЗМІ як до соціального інституту» [16, с. 84]. Основними засобами регулювання при цьому, на думку автора, будуть правові та етичні норми.

Необхідність соціальної відповідальності пояснив В. Попов: «Журналістика, журналізм, журналістська інформація та журналістська професія об'єктивно носять соціальний характер, є джерелами, «суб'єктами інформаційного обміну в соціумі», а значить, ЗМІ і МК (масова комунікація) виконують соціальне замовлення суспільства і несуть перед ним соціальну відповідальність» [26, с. 33].

Відповіді на питання, чи повинні ЗМІ брати на себе відповідальність за висвітлення конфліктів, і якщо «так», то яку з концепцій обрати, відносяться до нормативної сфери. Завдання, які ставляться перед журналістами під час висвітлення конфліктів, залежать від нормативних уявлень про місце і роль ЗМІ в суспільстві як самих журналістів, так і державних органів, різних політичних сил, суспільних організацій, аудиторії. У кожній соціально-політичній системі є певна політична філософія, правова культура, економічні принципи, які обумовлюють близькість функціонування ЗМІ до тієї чи іншої моделі, також моделі соціальної відповідальності.

У кожній із можливих моделей можуть бути свої погляди на висвітлення конфліктів. Уявлення про роль журналістики в конфліктах фіксуються в кодексах професійної етики. Проблеми моральних вимог вивчає спеціальний розділ етики «деонтологія» (від грец. deontos – належне і logos – вчення).

Етика міститься в конфліктній журналістиці і є окремим випадком загальної етичної системи, що забезпечує чуттєву та моральну життєдіяльність ЗМІ. Для неї також важливі сумлінність, відповідальність, достовірність, повага до людей і фактів, чесність, незалежність. Але існують і більш конкретні рекомендації.

Конфлікт згадується в Софійській декларації (ЮНЕСКО, 1997), Резолюції ПАРЄ 1003 «Про журналістську етику» (1993), Кодексі етичних норм Товариства професійних журналістів (1996), Правилах професійної етики для співробітників МТРК «Мир» (1993) та інших кодексах. Якщо узагальнити рекомендації, то журналістів закликають:

- відкрито говорити про загрозу суспільству неминучих конфліктів;

- прагнути до об'єктивної, зваженої, незалежної позиції, запобігати односторонньої картини подій, не перебільшувати розбіжності;
- дотримуючись принципу плюралізму, вивчати і передавати різні погляди на питання, що мають суспільне значення, по можливості надавати слово кожній зі сторін (якщо це не суперечить іншим етичним нормам, зокрема заборони на надання слова терористам);
- аналізувати причини, виявляти витоки, що призвели до конфлікту;
- залучати для аналізу протиріч експертів, авторитетних представників конфліктуючих сторін, віддаючи перевагу найбільш спокійним, розсудливим людям, охочим вести аргументований діалог;
- закликати до вирішення проблеми мирним шляхом, заохочувати взаєморозуміння, терплячість між конфліктуючими сторонами, які не допускають закликів до агресії;
- при висвітленні етнічних, міждержавних, територіальних конфліктів виходити з принципу, що насильство ніколи не може бути виправдане ніякими образами в минулому і ніякими цілями у майбутньому;
- виділяти новинні повідомлення, покликані зміцнити мир і гармонію,
- сприяти відновленню і підтримці законності і порядку;
- бути обережними при відборі для публікації фотографій, карикатур, віршів тощо;
- при описі сімейних конфліктів або справ, які перебувають на розгляді судових та інших інстанцій, не називати імена неповнолітніх.

Також існують рекомендації Інституту висвітлення війни і миру (Institute for War & Peace Reporting - IWPR) [Guidelines for]. Перше з шести зобов'язань журналіста при висвітленні конфлікту, що приводиться IWPR, це обов'язок розуміти конфлікт. Це означає, що журналісти мають вивчати конфлікт, прагнути його зрозуміти, поцікавитися способами вирішення конфліктів до того, як почнуть готувати матеріал, а також пам'ятати про особливості розвитку конфліктів, їх врегулювання.

До того ж, помічено, що це стосується не тільки висвітлення конфліктів: журналісти не повинні, наприклад, писати про медицину, не спробувавши хоча б трохи розібратися в темі матеріалу за допомогою прочитання спеціальної літератури.

Другий обов'язок стосується необхідності бути неупередженими: висвітлювати конфлікт нейтрально і збалансовано. Журналісти намагаються докладати всіх зусиль, щоб показувати складності протистоянь, різні точки зору залучених в конфлікт людей. Якщо ж вони захищають одну зі сторін, то зобов'язані прямо сказати про це аудиторії.

Третій обов'язок – повідомляти про передісторію і причини конфлікту: точно представляти образи і невдоволення всіх сторін конфлікту; нагадувати аудиторії, що не тільки обґрунтоване, законне невдоволення має значення в конфлікті, але і розуміння суб'єктивних переживань важливо для збереження або вирішення конфлікту.

Згідно з четвертим обов'язком представляти людську сторону журналісти повинні професійно, збалансовано і шанобливо. При цьому слід шанобливо ставитися не тільки до героїв журналістських матеріалів, а й до читачів.

П'ятий обов'язок – повідомляти про зусилля, спрямовані на примирення конфлікуючих сторін, приділяти не менше уваги тим, хто працює заради примирення, ніж тим, хто розпалює конфлікт. Журналісти повинні шукати джерела інформації серед тих, чий підхід виходить за рамки спрощеного, чорно-білого уявлення подій. Однак це не означає, що рекомендується ставати на чийсь сторону або «пропагувати мир». Йдеться про необхідність повідомляти не тільки про дії, спрямовані на посилення конфлікту, а й про зусилля з пошуку мирного рішення.

Шостий обов'язок, згідно з переліком Інституту освітлення війни і миру – це обов'язок розуміти вплив, який можуть надати журналісти на конфлікт. Журналісти повинні пам'ятати, що матеріали ЗМІ можуть вплинути на життя залучених в протистоянні людей, і бути пильними, виявляти спроби

маніпулювання ЗМІ, стежити, щоб їх матеріали не були використані однією зі сторін для розпалу конфлікту [30; 31].

Розглянуті рекомендації закликають до мирного вирішення суперечок, надання права на існування різних точок зору, встановленню діалогу. Їх дотримання могло б допомогти конструктивному управлінню конфліктами. Однак перелік рекомендацій попередньо варто не тільки уточнювати, але і доповнювати.

Крім того, зауважує В. Євдокимов, «свобода від зобов'язань перед аудиторією визначає деструктивну журналістську позицію ЗМІ в соціальному конфлікті», конструктивна журналістська позиція заснована на виконанні соціальних функцій, «пов'язаних з думкою суспільства, формуванням суспільної свідомості, що виражається в громадській думці, з діями по налагодженню діалогу в інтересах консолідації суспільства»[19, с. 30-31].

Отже, для суспільства важливо, щоб конфлікти проходили конструктивно, сприяти його розвитку. Значущою складовою конструктивного протікання конфлікту є така інформація, яка допомагає прояву позитивних функцій конфлікту. Якщо погодитися з ідеєю, що журналістика повинна бути соціально відповідальною і служити суспільному благу, то очевидним стає те, що журналісти не можуть самоусунутися від відповідальності конструктивно висвітлювати конфлікти.

РОЗДІЛ 3

СПЕЦИФІКА ВИСВІТЛЕННЯ КОНФЛІКТІВ В УКРАЇНСЬКОМУ ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРИ НА ПРИКЛАДІ САЙТУ «УКРАИНА. РУ»

Специфічний медійний дискурс інформаційного порталу «Україна.ру», сформований подіями, що розгорнулися на теренах України у 2014 році, презентує яскраві приклади мови ворожнечі у різноманітних формах та засобах.

3.1. Рівні мови ворожнечі при створенні образів воїнів АТО

Використання інструментів мови ворожнечі простежується в журналістських публікаціях щодо вимушено переміщених осіб (ВПО), мешканців тимчасово окупованих територій, а також учасників збройного конфлікту (як представників ЗСУ, так і членів ворожих збройних формувань).

В рамках дослідження було проаналізовано 33 публікації, присвячені темі російсько-українського збройного конфлікту, опублікованих протягом 2015-2019 року, в яких міститься мова ворожнечі щодо бійців та учасників АТО. З них: 1 портретний нарис, 17 заміток, 6 статей, 1 огляд, 3 коментарі, 4 журналістські розслідування, 1 проблемне інтерв'ю. (рис. 3.1.1)

Увага акцентувалася на фразях, що містять негативний образ, зневажливу оцінку або насмішку, або ж символ насильницької дії, здатні стимулювати споживача до швидшої агресивної реакції.

Враховуючи наукові судження щодо рівнів прояву мови ворожнечі, виокремимо їх в заголовках до матеріалів сайту «Україна.ру». Це зумовлено тим, що заголовок належить до такого структурно-композиційного компоненту журналістського матеріалу, який здатен привернути увагу реципієнта, вплинути на відбір для подальшого ознайомлення з інформацією та викликати первинні емоції.

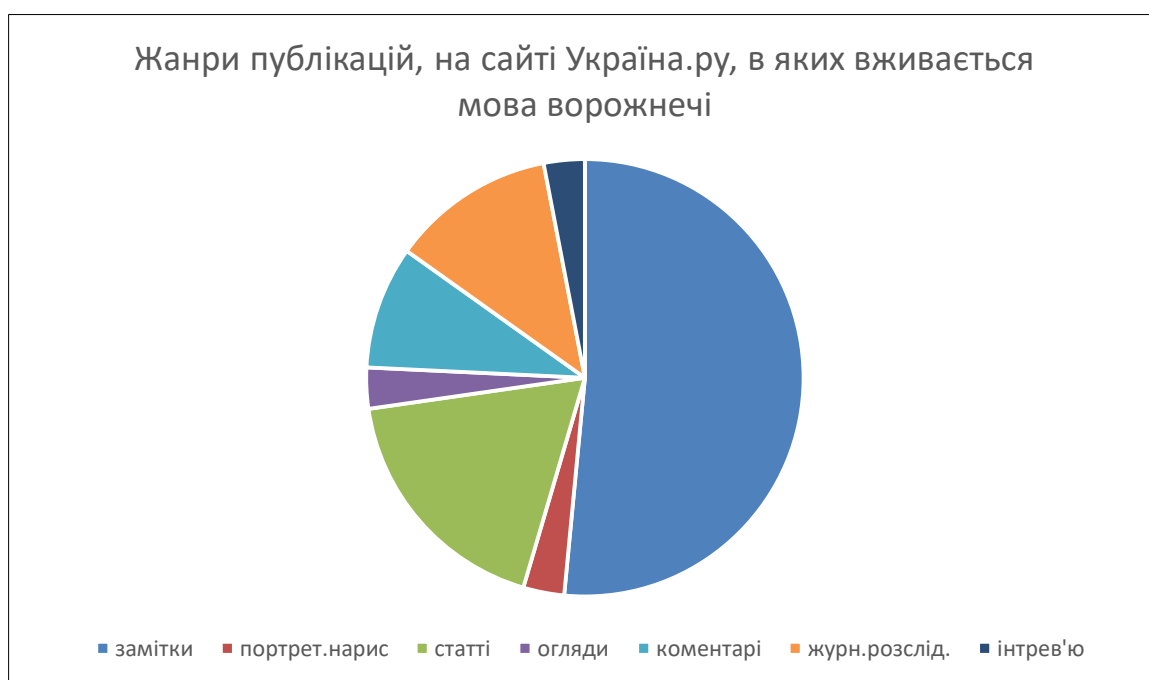

Рис. 3.1.1. Кількість публікацій, де вжита мова ворожнечі у різних жанрах.

Жорсткий рівень мови ворожнечі міститься в заголовках, що мають вказівку на насилля стосовно бійців АТО. Серед них такі заголовки: «Охота на Пуму. В Києве арестовали атошницу Инну Грищенко из «Правого сектора», «В Києве полицейские нагрянули с обыском в ресторан атошника», «Ветераны АТО подпитываются агрессией вырождающего украинского общества-Шабовта», «Ветеран АТО и бойцы ВСУ сошлись врукопашну на детской площадке в Києве», «В Одессе ветеран АТО поссорился с матерью и подорвался с гранатой в руках», «Захарова рассказала, как ветеран АТО угрожал российскому дипломату ООН», «Донбасс волынский: почему «герои АТО» оправились под арест», «Боец АТО бросил в блиндаж сослуживцу гранату из-за ссоры», «Парасюк анонсировал захват украинских ТЭЦ ветеранами АТО», «Lenta.ru»: Бьют? АТО!». Такі заголовки містять заклики до дискримінації, завуальовані заклики до насилля, заклики дати негативним характеристикам діяльності бійцям АТО закріпитися в Україні.

Серед заголовків зустрічаємо ті, що презентують середній рівень мови ворожнечі: «Ветераны АТО заблокировали приемную Порошенко и потребовали его отставки», «Олейник: жить рядом с мародерами и бандитами

из АТО становится все опаснее», «Генерала ВСУ, уличившего добрабаты в мародерстве, отозвали из АТО», «Царев рассказал о ветеранах АТО и радикалах, влившихся в преступный мир Украины», «Украина признала массовое пьянство силовиков АТО», «Националисты из АТО: кто стоит за избиением в Киеве болельщиков «Ливерпуля».

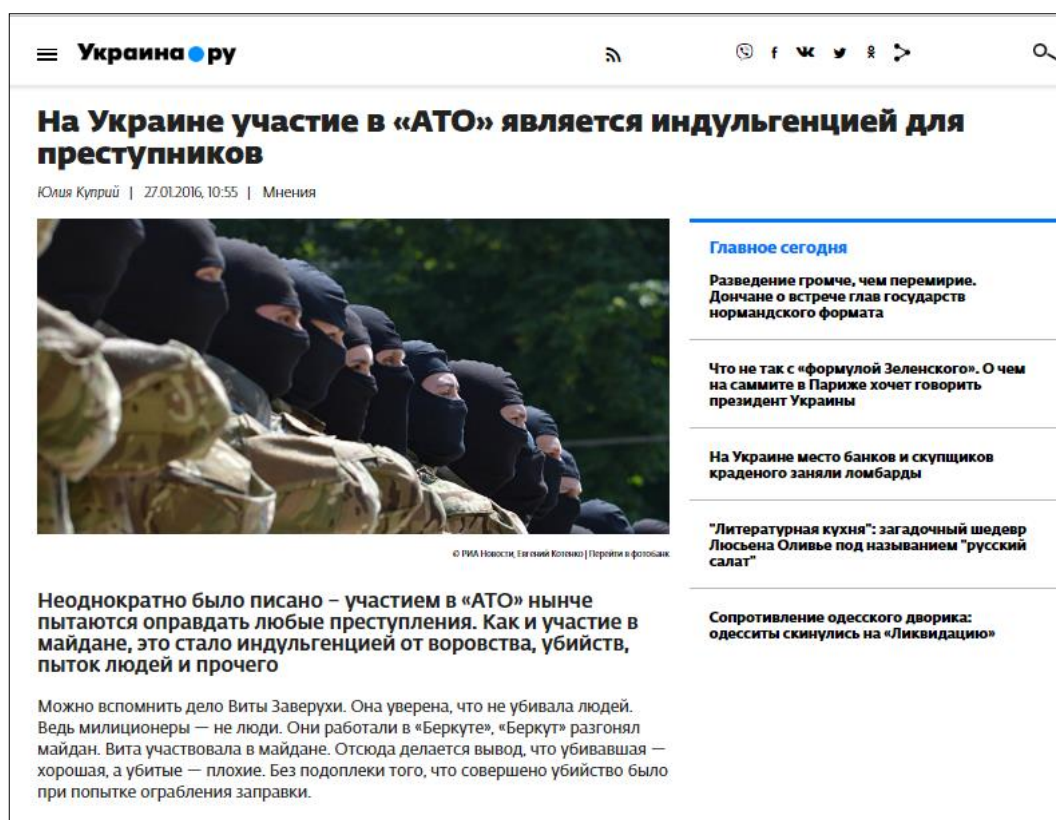

Рис. 3.1.2. Приклад вживання м'якого рівня мови ворожнечі у публікації від 27.01.2016

Ці приклади заголовків містять вказівку на виправдування випадків насилля і дискримінації бійців АТО (рис. 3.1.4), звинувачення їх у негативному впливі на суспільство чи державу (мародерство, бандитизм, побиття), твердження про кримінальність націоналістів із АТО, твердження про її неповноцінність (жити поряд з ними стає все загрозливіше).

Простежується також м'який рівень мови ворожнечі: «На Украине участие в «АТО» является индульгенцией для преступников» (рис. 3.1.2), «Киев превратил зону АТО в эпицентр проституции и венерических

заболеваний», «Немирные улицы мирных городов: почему войны АТО становятся фигурантами криминальной хроники» (рис. 3.1.3) , «В ВСУ признали морально-психологическое состояние украинских военных АТО удовлетворительным». Такими заголовками журналісти створюють негативний імідж учасників АТО для суспільства, ствердження про моральні недоліки такої групи (індульгенція для порушників, проституція, венеричні захворювання), протиставлення однієї групи іншій (немирні вулиці мирних міст) та завуальоване ствердження того, що українські військові створюють незручності через свій задовільний морально-психологічний стан).

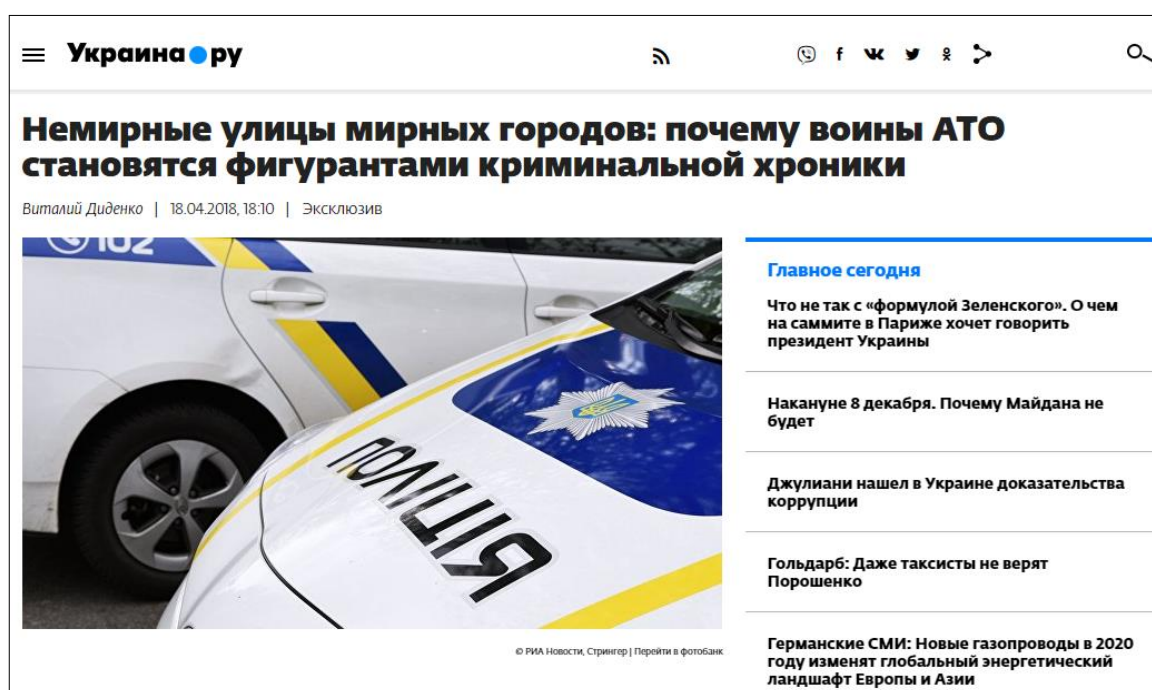

Рис. 3.1.3. Приклад заголовку, у якому журналісти створили негативний імідж учасникам АТО

Спробуємо проаналізувати особливості застосування виразів, слів та конструкцій безпосередньо в структурі матеріалу відповідно до поданих рівнів мови ворожнечі.

Одним із найпоширеніших проявів мови ворожнечі в інформаційному просторі «Украина.ру», став образ бійця АТО, який закріпився та

використовується як колективне несвідоме в момент трансформації словесної чи іншої знакової форми.

Починаючи з 2014 року Інтернет-користувачі медіа «Украина.ру», почали ознайомлюватися з низкою, на сьогодні вже відомих та впізнаваних українською аудиторією образів, серед яких – «атошник» «правосек», «колорад», «укроп», «”герои-АТО”», «бандерівці», «майдауни», «націоналісти» і багато інших. Ці образи бійців представлені в структурі матеріалу як у текстовому, так і у креолізованому форматі, однак навіть при автоматичному ознайомленні з негативною конотацією винятково на вербальному рівні, створюється дегуманізуючий ефект, який містить очевидні агресивні, ворожі характеристики та ставлення.

The image shows a screenshot of a news article on the website 'Украина.ру'. The headline reads: 'Киев превратил зону «АТО» в эпицентр проституции и венерических заболеваний' (Kyiv has turned the ATO zone into an epicenter of prostitution and venereal diseases). The article is dated 02.12.2015, 11:31. Below the headline is a photograph of soldiers in military gear. To the right of the photo is a sidebar with several news snippets. Below the photo, there is a text block that reads: 'Украинские военные спровоцировали резкий рост проституции в зоне «АТО». Вызванная этим эпидемия инфекционных половых заболеваний вскоре перекинется на...' (Ukrainian military provoked a sharp increase in prostitution in the ATO zone. The epidemic of infectious sexually transmitted diseases caused by this will soon spread to...').

Рис. 3.1.4. Приклад матеріалу, у якому дискримінують бійців АТО

Ці інтернет-назви бійців АТО є яскравим прикладом дегуманізації супротивника шляхом наділення його ворожими ознаками, що символізують примітивність, невисокі моральні якості, нездатність до аналітичного мислення та схильність до категоричності й безпідставної агресії. Враховуючи

запропоновані класифікації рівнів прояву мови ворожнечі, ці назви образів бійців АТО можна віднести до м'якої або середньої форми.

Однак іноді відомі Інтернет-образи бійців АТО можуть ставати суб'єктами матеріалу з відповідною трансформацією ворожих ознак, з демонстрацією певної агресивної дії, спрямованої проти «опонента». Так, наприклад, на сайті «Украина.ру» 06.02.2018 було опубліковано матеріал «Правосек во власти: что известно о скандальном госуполномоченном по делам ветеранов АТО Валентине Манько» (рис. 3.1.5).

У цьому випадку, заголовок містить експресивну та емоційну оцінку Валентина Манько, про жорстку форму мови ворожнечі, сутністю якої є завуальований заклик до насилля або розправи. В матеріалі, який належить до портретного нарису зустрічаємо низку висловлювань, які містять ворожі настрої по відношенню до «правосека».

Початок матеріалу містить жорстку форму прояву мови ворожнечі, оскільки, окрім характеристики героя АТО, наявний наслідок посадового призначення: «Победа в конкурсе на должность главы Государственной службы по делам ветеранов войны и участников антитеррористической операции лидера «Единого союза патриотов Украины» Валентина Манько вызвала много кривотолков и публичных протестов даже со стороны атошников».

Основна частина матеріалу містить біографічні дані Валентина Манька, відгуки посадових осіб, розповіді про події під Іловайськом, про вибори та підтримку з боку виборців в яких не простежується мова ворожнечі. Наприклад, «Валентин продемонстрировал себя как профессиональный военный, держа коридор при выходе из Иловайска и отражая атаки под Донецким аэропортом вместе с бойцами». А в коментарях самого Валентина спостерігаємо мову ворожнечі м'якого рівня «Я сам ранен и контужен дважды. Я потерял кучу своих друзей! Я взял в плен и поменял на наших ребят сотню сепаров».

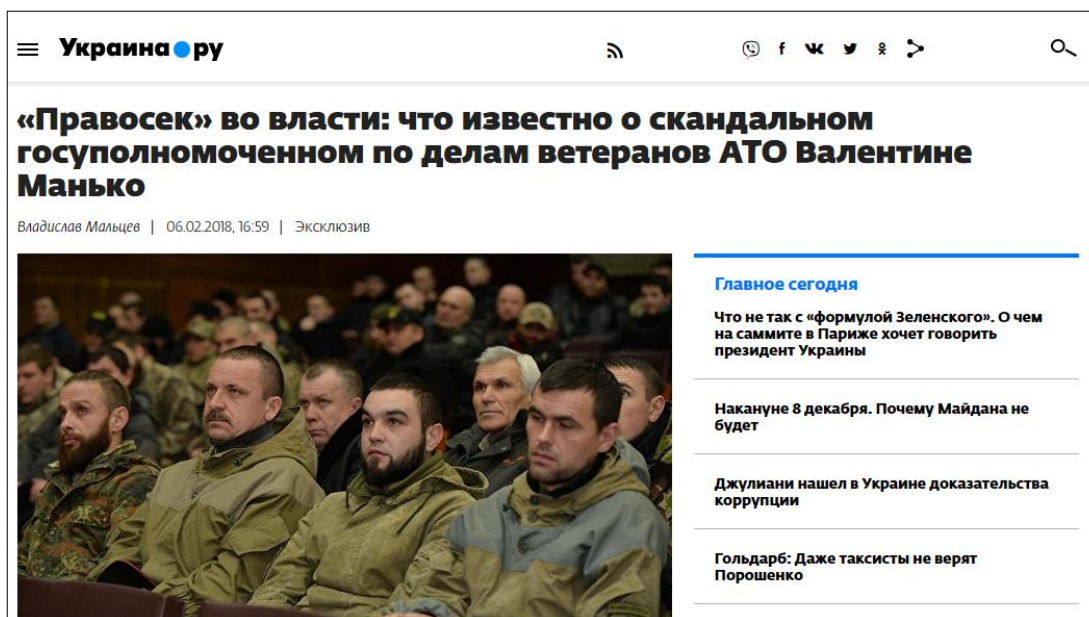

Рис. 3.1.5. Приклад заголовку, який містить експресивну та емоційну оцінку Валентина Манька.

Завершується портретний нарис характеристикою Манька заступником Коломойського, міського голови Дніпра Борисом Філатовим. В словах посадовця простежується мова ворожнечі м'якого рівня: «Человек с криминальным прошлым, без образования, ни дня на госслужбе, замешан в отжимах, проходил по многим уголовным делам, основной «свидетель» в деле Корбана, долго скрывался за границей, организатор «альтернативного Генштаба»... Иуда, одним словом.». Мова ворожнечі активно застосовується не лише авторами журналістських матеріалів, а й посадовцями, пересічними громадянами в зоні збройного конфлікту. Це стало очевидним у спілкуванні не лише для передачі інформації, а й для учасників АТО.

На сайті «Украина. ру» протягом 2015-2019 р. регулярно публікувались матеріали у прив'язці до подій, пов'язаних зі збройним конфліктом на Сході України, його учасниками або ж проблемами російсько-українських відносин з яскраво вираженим дегуманізаційним характером. Зокрема, бійці АТО, владних структур так званих «ДНР/ЛНР», бойовики, націоналісти здійснюють протиправні дії в стані алкогольного, наркотичного сп'яніння або ж психологічного розладу (що зазвичай реалізується шляхом добору та часткової

обробки даних). Під час аналізу відібраних публікацій в структурі спостерігаються інструменти мови ворожнечі, що реалізується переважно на м'якому та середньому рівні, основною метою яких є формування негативного образу.

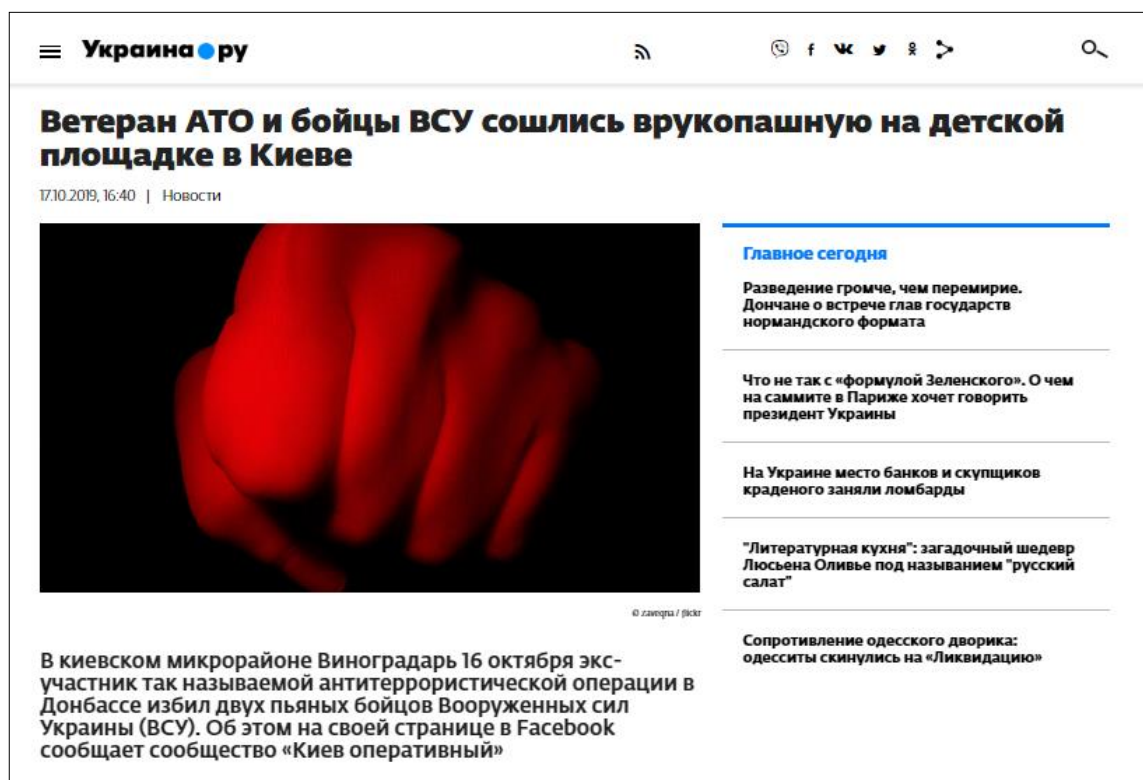

Рис. 3.1.6. Публікація від 17.10.2019, у якій формується уява про негативний образ воїнів АТО

Наприклад, матеріал «Ветераны АТО и бойцы ВСУ сошлись врукопашную на детской площадке в Киеве» від 17.10.2019 містить низку інструментів мови ворожнечі жорсткого та середнього рівнів. Журналіст описуючи кримінальну подію, яку здійснив экс-учасник «так называемой антитеррористической операции в Донбассе» застосував висловлювання «бывший атошник», «военный достал пистолет и всадил две резиновые пули в ноги обидчика», «сломать ногу всушнику» тощо презентує мову ворожнечі середнього рівня (рис. 3.1.6).

Мову ворожнечі жорсткого рівня спостерігаємо в матеріалі «Новая УПА»: «ветераны АТО» на Украине одержимы украинской приватной армией»

від 19. 08. 2019. Журналіст Федір Тихий в першому реченні публікації застосовує мову ненависті: «Защитники Украины», которые в 2014-2016 годах убивали людей на Донбассе, не могут успокоиться после возвращения. У них по-прежнему «чешутся руки», они готовы убивать, но уже за деньги». Продовжуючи знайомитись в діями бійців АТО читаємо: «берут частные заказы на убийства, вместе с друзьями по оружию грабят и занимаются рэкетом» (рис.3.1.7).

Украина.ру

Новая УПА: «ветераны АТО» на Украине одержимы украинской частной армией

Федор Тихий | 19.08.2019, 12:30 | Эксклюзив

© РИА Новости. Стригер | Перейти в фотобанк

«Защитники Украины», которые в 2014-2016 годах убивали людей на Донбассе, не могут успокоиться после возвращения. У них по-прежнему «чешутся руки», они готовы убивать, но уже за деньги. Ветераны АТО настроены на создание частных военных компаний (ЧВК) на Украине

Главное сегодня

Что не так с «формулой Зеленского». О чем на саммите в Париже хочет говорить президент Украины

Накануне 8 декабря. Почему Майдана не будет

Джулиани нашел в Украине доказательства коррупции

Гольдарб: Даже таксисты не верят Порошенко

Германские СМИ: Новые газопроводы в 2020 году изменят глобальный энергетический ландшафт Европы и Азии

Самое читаемое

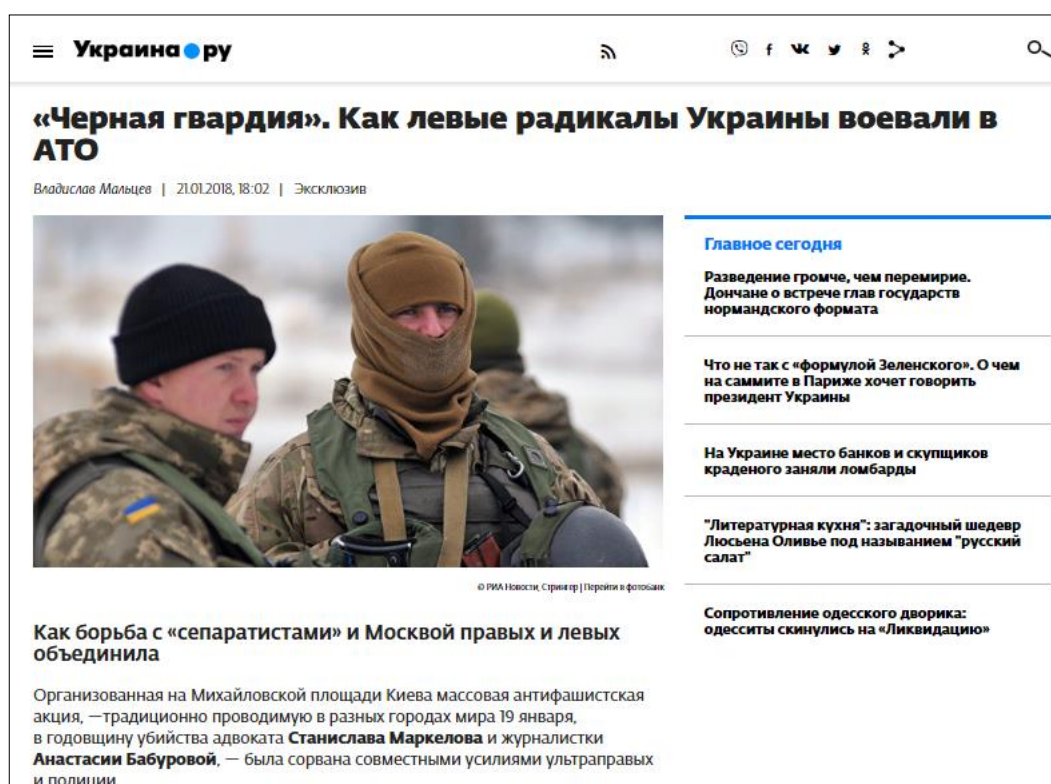
В ДНР ликвидированы два подполковника

Рис. 3.1.7. Приклад мови ворожнечі жорсткого рівня у матеріалі від 19.08.19 про ветеранів АТО.

Застосування мови ворожнечі як інструменту психологічного впливу та досягнення дегуманізуючого ефекту має свідомий характер, оскільки в матеріалі на сайті «Украина.ру» зустрічаються фрази попередньо відібрані автором. До них належать коментарі бійців батальйонів («А парни, тем временем, уезжают за кордон, или спиваются, или заканчивают жизнь самоубийством, или уходят в криминал», – подчеркнул Бек), керівників та

найманців. Отже, тенденційний підхід спостерігається в цьому матеріалі при доборі фактів на позначення ворожої сторони.

Ознаки мови ворожнечі можуть проявлятися у публікаціях, які передають інформацію про події за участі бійців АТО. Зокрема, 21.01.2018 був опублікований матеріал під заголовком «Черная гвардия. Как левые радикалы Украины воевали в АТО» у супроводі фотографії двох чоловіків в формі та зі зброєю. Типова фотографія заохочує аудиторію до зверхнього, зневажливого ставлення до представників АТО і за аналогією (відповідно до змісту матеріалу та основних аргументів, викладених у ньому) – подій на території України. У контексті суспільно-політичної ситуації і фотографія, і матеріал у цілому можуть загострити конфлікт між «правим» і «левим» населенням, а також між ТПО та жителями неокупованих територій. У цьому випадку можемо говорити про м'яку форму візуальної мови ворожнечі, яка проявляється у формуванні негативного іміджу та формуванні думки про те, що згадана група може створити незручності в існуванні інших людей (рис. 3.1.8).

Украина.ru

«Черная гвардия». Как левые радикалы Украины воевали в АТО

Владислав Мальцев | 21.01.2018, 18:02 | Эксклюзив

Главное сегодня

- Разведение громче, чем перемирие. Дончане о встрече глав государств нормандского формата
- Что не так с «формулой Зеленского». О чем на саммите в Париже хочет говорить президент Украины
- На Украине место банков и скупщиков краденого заняли ломбарды
- «Литературная кухня»: загадочный шедевр Люсьена Оливье под названием «русский салат»
- Сопrotивление одесского двorика: одеситы скинулись на «Ликвидацию»

Как борьба с «сепаратистами» и Москвой правых и левых объединила

Организованная на Михайловской площади Киева массовая антифашистская акция, — традиционно проводимую в разных городах мира 19 января, в годовщину убийства адвоката **Станислава Маркелова** и журналистки **Анастасии Бабуровой**, — была сорвана совместными усилиями ультраправых и полиции.

Рис. 3.1.8. Публікація з ознаки мови ворожнечі, які передають інформацію про події за участі бійців АТО.

Використання документальних фото шокуючого емоційного характеру також може набувати ознак візуальної мови ворожнечі. Як приклад можна навести матеріали «В Одессе ветеран АТО поссорился с матерью и подорвался с гранатой в руках» та «Националисты из АТО: кто стоит за избиением в Киеве болельщиков «Ливерпуля» (рис. 3.1.9).

Тексти в обох випадках супроводжуються фразами шокуючого характеру, що містять неприховане зображення агресії, неконтрольованої поведінки, крові.

Приклади матеріалів «По-дебильному»: Золотарев охарактеризовал митинг ветеранов АТО», «Боец АТО бросил в блиндаж сослуживцу гранату из-за ссоры» (рис.3.1.10) , «Киев превратил зону «АТО» в эпицентр проституции и венерических заболеваний» засвідчує зловживання емоційним впливом фотографій та тексту, порушення етичних меж у зображенні смерті та насилля, отже, можемо припустити, що такий зображальний контент застосований не стільки для документальності, скільки для демонстрації аморальності учасників АТО та антигуманності.

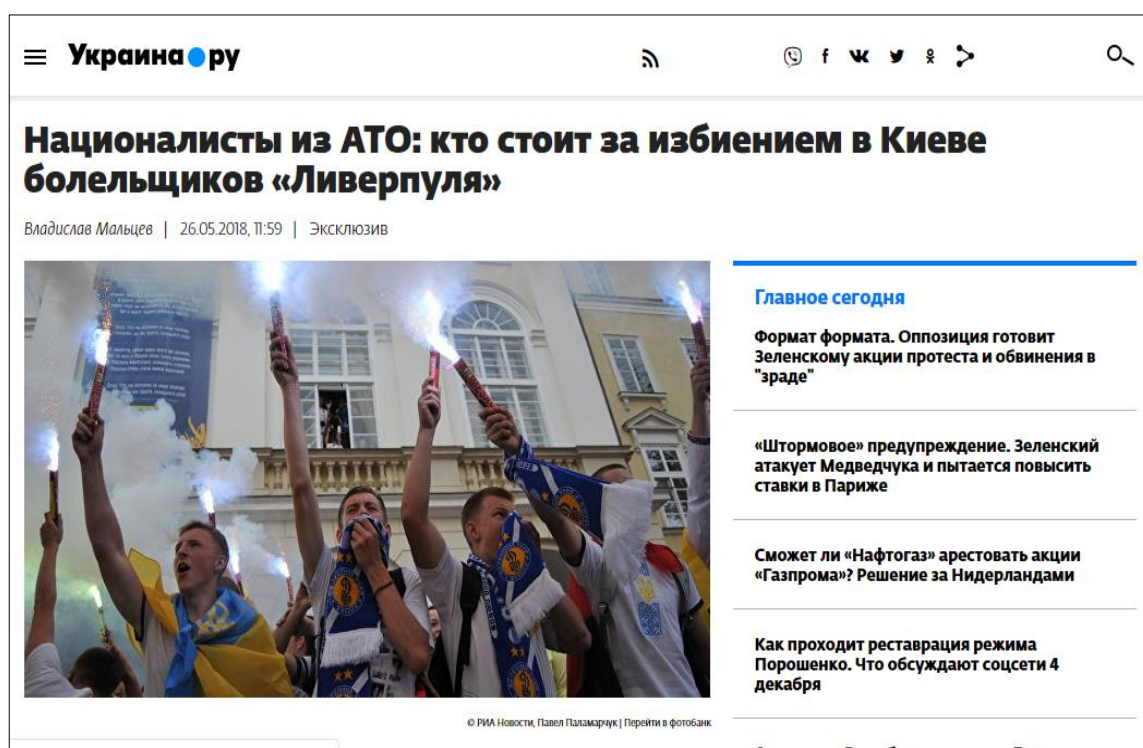

Рис. 3.1.9. Приклад публікації від 26.05.18, де учасників АТО зображають, як націоналістів, які нібито побили футбольних фанатів.

Тобто в певному сенсі ми спостерігаємо використання мови ворожнечі як захисного інструменту в умовах інформаційної війни. Дзеркальний прийом спостерігаємо і в матеріалах, які констатують факти про наслідки АТО. Журналісти вдаються до надмірного використання негативно-експресивних слів, що здатні закріпити негативне ставлення до бійців АТО. Прикладом такого підходу є матеріали «Украина признала массовое пьянство силовиков АТО», «Захарова рассказала, как ветеран АТО угрожал российскому дипломату в ООН» та «Немирные улицы мирных городов: почему войны АТО становятся фигурантами криминальной хроники». Тексти матеріалів також насичені експресивною лексикою та елементами мови ворожнечі («угрожали физической расправой её коллеге в Нью-Йорке», «радикалы напали», «пьяный атошник», «очередной выходкой», «сепаратюги», «решил еще и на этом хайпнуть. Но бл *** вся эта сепарня в комментах, фанаты Бузины и Керченских мостов, диванная киевская мразь, латентная и конкретная вата. Они уже не боятся вылезать из своих щелей и упражняться в остроумии. Ненавижу»). Такі фрази презентують жорсткий підхід використання мови ворожнечі, що посилює ефект дегуманізації в матеріалі.

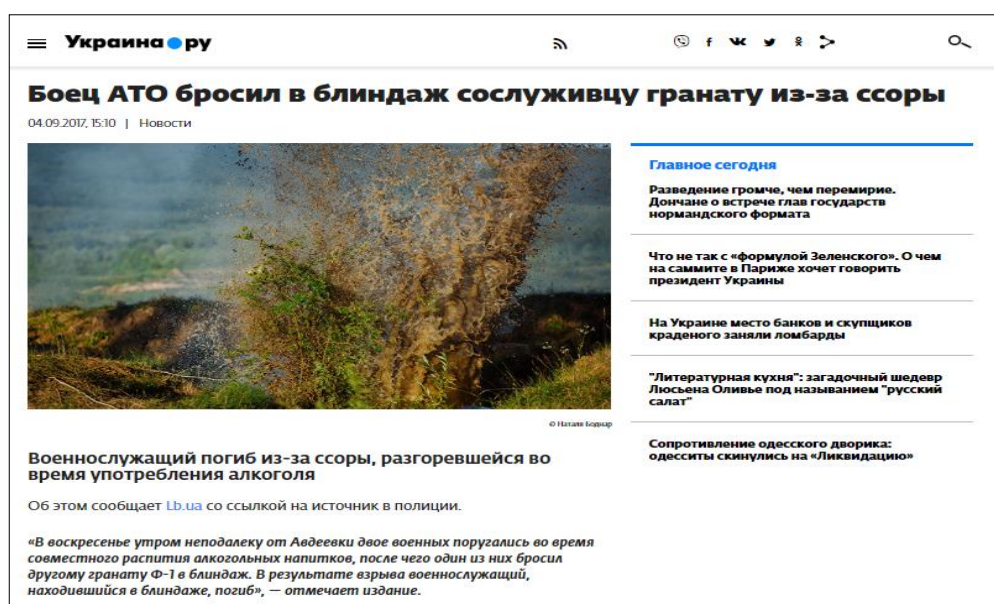

Рис. 3.1.10. Зловживання емоційним впливом фотографій та тексту

Мова ворожнечі зустрічається в матеріалах на сайті «Украина. Ру», які констатують наслідки участі в АТО, події пов'язані з діями по відношенню до бійців та ветеранів, життям бійців після АТО. Це здійснюється з метою розпалювання ненависті або ж заохочення до агресивних дій щодо представників АТО. Мова ненависті та зображальні елементи застосовуються як підтверджуючий засіб в текстах, а також містять ознаки іронії та експресії, набувають ознак візуальної мови ворожнечі.

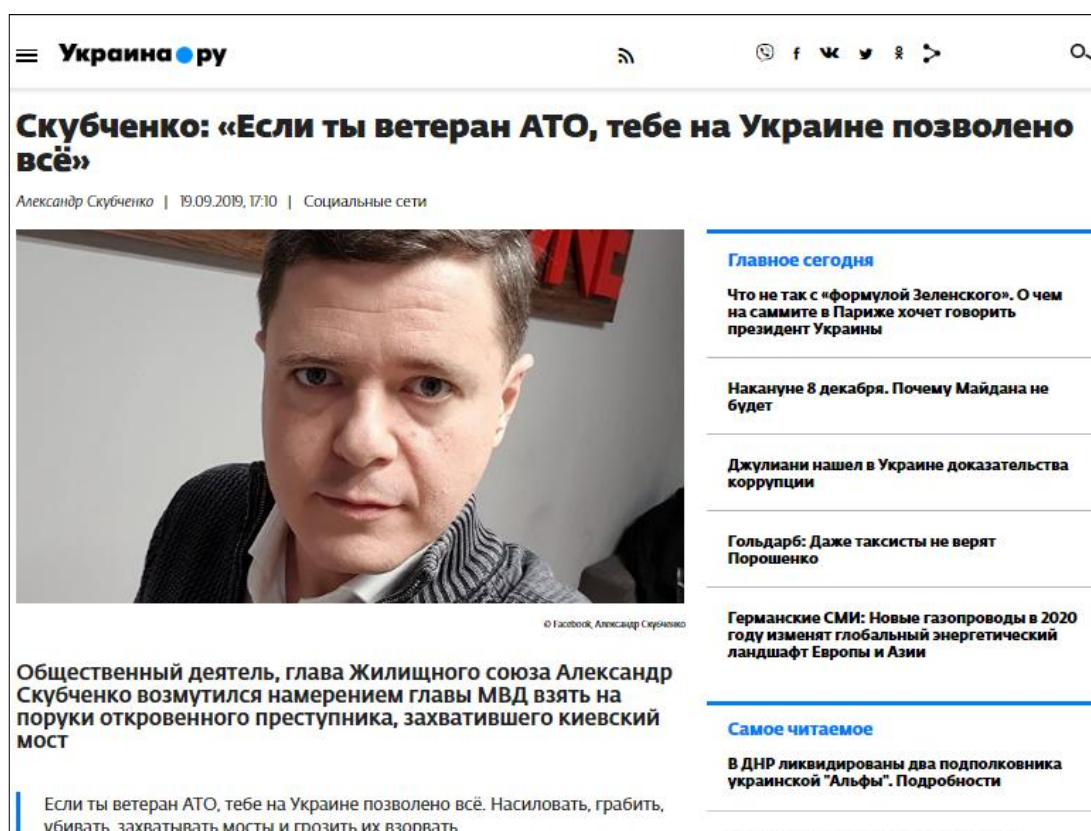

Рис. 3.1.11. Приклад матеріалу від 19.09.2019, у якому розпалюється ненависть по відношенню до бійців АТО.

Прикладом можуть слугувати матеріали «Ветераны АТО подпитываются агрессией вырождающегося украинского общества-Шабовта», «Охота на Пуму. В Киеве арестовали атошницу Инну Грищенко из «Правого сектора», «В Киеве полицейские нагрянули в обыском в ресторан атошника», «Скубченко: Если ты ветеран АТО, тебе на Украине позволено все» (рис. 3.1.11) , «Жизнь после АТО: из героев в бандиты по прикрытием генпрокурора». Ті ж інструменти, які,

на нашу думку, містять ознаки мови ненависті, зазвичай реалізуються у середній та м'якій формі, тобто містять твердження про кримінальність учасників АТО, ствердження про її неповноцінність та моральні недоліки, згадування бійців або її представників у принизливому чи образливому контексті, натяки на те, що такі особистості після участі в АТО можуть створювати незручності в існуванні з іншими людьми.

У цих матеріалах містяться прямі або завуальовані натяки насилля («Олешко выбивал земные блага для себя и своих боевых товарищей. В частности, вымогал у одного из местных фермеров 175 тысяч гривен, грозил неприятностями со стороны прокуратуры. И вообще прославился как скандалист со склонностью к алкоголю»); агресивних дій («они переквалифицируются в вымогателей, налетчиков и воров, а некоторые берутся даже за самую грязную работу – убийства»); дискримінації, утисків («решение парламента Украины связано прежде всего с тысячами самозванцев, которые приписали себя к атошникам»). Такі фрази характерні для жорсткої форми мови ворожнечі.

У матеріалах «Украина.ру» спостерігаємо систематичний вплив за допомогою мови ворожнечі, а також фотографій емоційного або шокуючого змісту. Зокрема, в публікаціях «Мотивация на убой: бойцам ВСУ обещали повысить зарплату за службу в АТО», «Экс-боец АТО, полковник МВД Украины: Донбасс надо отпустить» та «В ВСУ признали морально-психологическое состояние украинских военных в АТО удовлетворительным» окреслені звичайні службові питання, проте застосовувана мова ворожнечі та зображення створюють дегуманізацію, закріплюють у свідомості аудиторії негативний образ бійців АТО і створюють фундамент для відтворення агресії після ознайомлення з інформацією (рис. 3.1.12).

Таким чином, у читача складається враження про воїнів АТО, як про найманих силовиків, які позбавлені моральних людських якостей.

Украина.ру

Мотивация на убой: бойцам ВСУ обещали повысить зарплату за службу в АТО

31.01.2017, 15:21 | Новости

Главное сегодня

- Разведение громче, чем перемирие. Дончане о встрече глав государств нормандского формата
- Что не так с «формулой Зеленского». О чем на саммите в Париже хочет говорить президент Украины
- На Украине место банков и скупщиков краденого заняли ломбарды
- "Литературная кухня": загадочный шедевр Люсьена Оливье под названием "русский салат"
- Сопротивление одесского дворика: одесситы скинулись на «Ликвидацию»

В Минобороны Украины сообщили, что за службу на линии соприкосновения будут доплачивать 6 тысяч гривен

Министр обороны Украины генерал армии Украины Степан Полторак [подписал](#) приказ об увеличении суммы ежемесячного денежного вознаграждения военнослужащим, которые выполняют задачи в зоне проведения АТО.

© РИА Новости, Стрима гр | Переписи и фотосаки

Рис. 3.1.12. Приклад публікації, у якій застосована мова ворожнечі, а зображення створюють дегуманізацію по відношенню до воїнів АТО.

Висвітлення збройного конфлікту в публікаціях інформаційного порталу «Украина.ру» зачіпає проблеми етики, права, безпеки. Для цього медіа використовують синтез фотографій, мовленнєвих конструкцій, коментарів, нанизують цифрові дані. Подібні інструменти можуть застосовуватися як винятково з метою ілюстрування, виконувати інформаційну функцію, так і слугувати засобом аргументації, впливу на свідомість та емоції споживачів. Наприклад, в матеріалі «Царев рассказал о ветеранах АТО и радикалах влившихся в преступный мир Украины» від 02.08.2017. візуальна мова ворожнечі в візуальному тексті потенційно реалізована завдяки коментарям: «В повседневную жизнь на Украине плотно вошли ветераны АТО, радикалы, участники националистических батальонов. Радикалы сегодня крышуют контрабанду, игровой бизнес полностью под Аваковым, продажа наркотиков, рейдерские захваты, охрана предприятий», - заявил Царёв». В структурі цього матеріалу міститься два коментарі Царьова, які містять мову ворожнечі та закріплюють негативне ставлення до учасників АТО. Автор виділяє їх

курсивом, чим посилює вплив не лише текстуальний, але й візуальний (рис. 3.1.13).

Аналізуючи статті, опубліковані на інформаційному порталі «Украина.ру», можна зробити деякі висновки. Було проаналізовано 33 публікації. У статтях переважно відображається «мова ворожнечі» щодо збройного конфлікту на Донбасі. Журналісти подають інформацію, в більшості, як цитати інших людей. Лише в окремих випадках можна спостерігати думку журналістів та їх слова. В більшості «мова ворожнечі» є середньою, але зустрічаються і приклади жорсткої, особливо у коментарях посадовців, бійців АТО.

Украина.ру

Царев рассказал о ветеранах АТО и радикалах, влившихся в преступный мир Украины

02.08.2017, 10:50 | Новости

Главное сегодня

- Что не так с «формулой Зеленского». О чем на саммите в Париже хочет говорить президент Украины
- Накануне 8 декабря. Почему Майдана не будет
- Джулиани нашел в Украине доказательства коррупции
- Гольдарб: Даже таксисты не верят Порошенко
- Германские СМИ: Новые газопроводы в 2020 году изменят глобальный энергетический ландшафт Европы и Азии

Самое читаемое

- В ДНР ликвидированы два подполковника украинской "Альфы". Подробности
- Эксперт рассказал, чего кроме денег лишится Украина после прекращения...
- Тимошенко готовится к досрочным президентским выборам

Бывший депутат Верховной Рады Олег Царёв рассказал о том, что как ветераны АТО, бойцы добровольческих батальонов и радикалы стали частью организованной преступности

По словам политика, представители крайне правых сил имеют непосредственное отношение к криминальным кругам на Украине.

«В повседневную жизнь на Украине плотно вошли ветераны АТО, радикалы, участники националистических батальонов. Радикалы сегодня крышуют контрабанду, игорный бизнес полностью под Аваковым, продажа наркотиков, рейдерские захваты, охрана предприятий», — заявил Царёв.

Рис. 3.1.13. Приклад публікації від 02.08.17, у якій візуальна мова ворожнечі в потенційно реалізована завдяки коментарям.

У більшості публікацій йдеться про негативний психологічний стан та агресивні дії учасників АТО. В структурі матеріалів спостерігаємо інтерв'ю та

коментарі, де вжито слова ворожнечі, які принижують людину за професійними ознаками, зокрема слова, як «атошники», «так звані бійці», «сепари» тощо. Найсильніше психологічне навантаження, на нашу думку, мають статті про приналежність бійців АТО до кримінальних угруповань, проституції, розповсюдження захворювань, мародерства.

Специфічною особливістю матеріалів цього порталу є те, що вони містять мову ворожнечі набагато більше, ніж на самому інформаційному порталі, де подається фактично лише інформація у вигляді короткого повідомлення без емоційних складових.

3.2. Види мови ворожнечі в комунікативному дискурсі порталу

Проаналізувавши матеріали на порталі «Украина. ру», можна виділити такі конкретні види мови ворожнечі, що транслюються в інформаційний простір.

1) Заклики до насильства або прояви насильства (тобто у зв'язку з конкретною ситуацією, із зазначенням об'єкта насильства; проголошення насильства допустимим засобом у своїх статтях, повідомленнях тощо. – у тому числі й у вигляді прямих закликів до насильства щодо групи).

Наприклад, у статті «Боец АТО угодил в блиндаж сослуживцу гранату из-за ссоры» від 04.09.2017. Автор матеріалу подає цитату з видання: «В воскресенье утром неподалеку от Авдеевки двое военных поругались во время совместного распития алкогольных напитков, после чего один из них бросил другому гранату Ф-1 в блиндаж. В результате взрыва военнослужащий, находившийся в блиндаже, погиб». Кримінальну справу поліція відкрила відповідно до Ч.1 статті 115 Кримінального кодексу України – «Навмисне вбивство». В цьому матеріалі простежується інформування про насильство, здійснене учасниками АТО, з вживанням мови ворожнечі.

2) Пряме підбурювання до дискримінації, у тому числі у вигляді загальних гасел.

Загальні гасла, які містять мову ворожнечі досить часто зустрічаються в матеріалах сайту «Украина. ру». Автори добирають заголовки у формі гасел та використовують їх безпосередньо в структурі публікацій. Наприклад, гасло в заключній частині: «Не берите оружия, даже наградного!» Марш националистов и атошников пошел «под Зеленского» («Новая УПА» ветераны АТО на Украине одержимы украинской частной армией») стверджує підбурювання до дій (рис. 3.2.14).

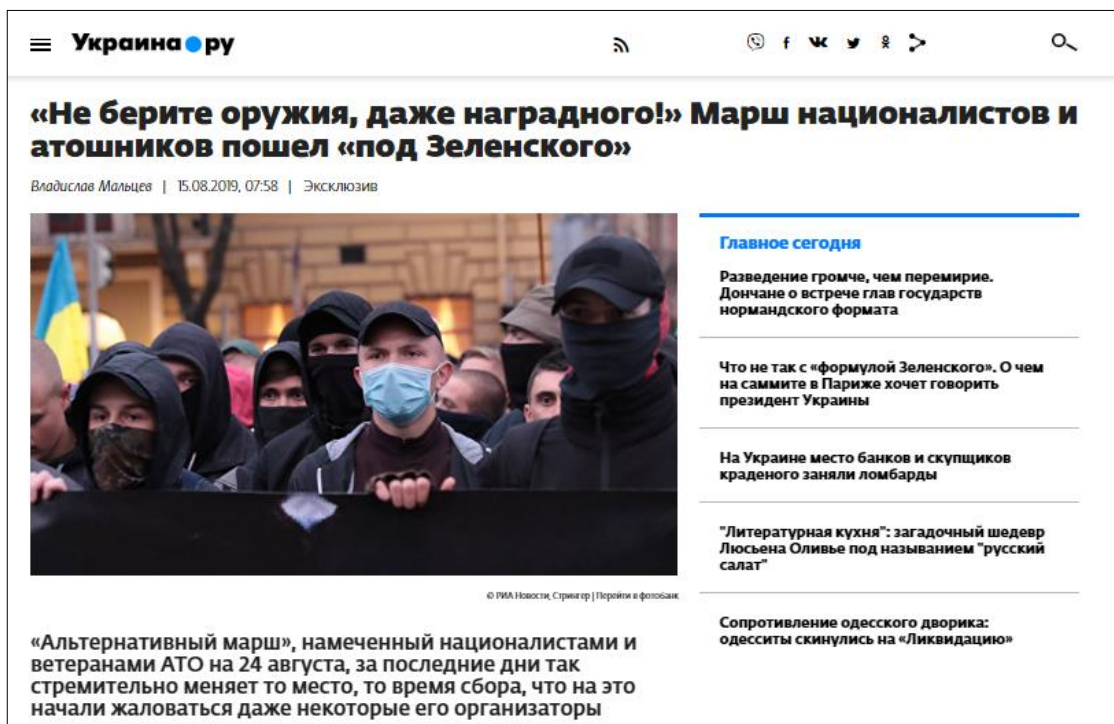

Рис. 3.2.14. Приклад заголовку, у якому наявне пряме підбурювання до дискримінації.

У структурі матеріалу «Националисты из АТО: кто стоит за избиением в Киеве болельщиков «Ливерпуля» спостерігаємо гасло спрямоване на дискримінацію: «28 марта на той же странице, имеющей почти 4 тысячи подписчиков, была выложена фотография с текстом «Представители отечественных движей в бельгийском Льеже, перед сегодняшним матчем Япония - Украина». Фанаты ЦСКА (Киев) со своими баннерами позируют

рядом с киевскими «динамиками», на баннере которых в цветах украинского флага крупно написано «Слава нации, смерть врагам!» та «Наши войны отстаивают целостность нашей страны в зоне АТО» – гласит текст к другой фотографии, опубликованной 20 сентября 2017 года».

3) *Завуальовані заклики до насильства і дискримінації*, які означають пропаганду «позитивних», історичних або сучасних, прикладів насильства або дискримінації; вирази на кшталт «добре б зробити з ...», «давно час ...» тощо.

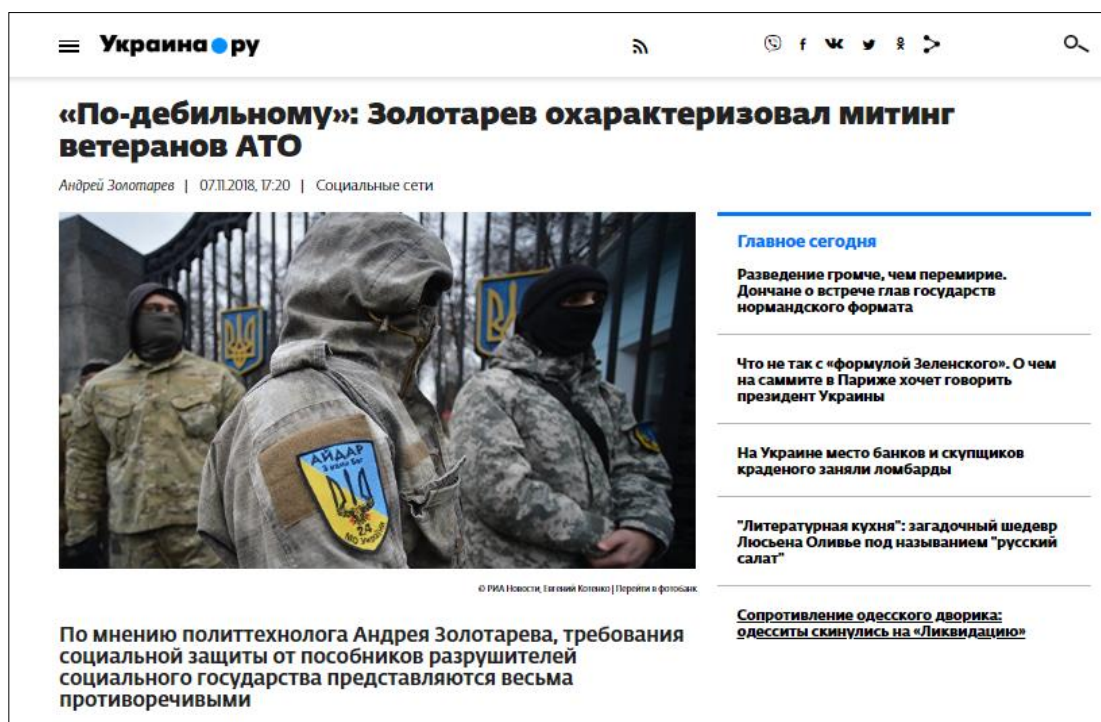

Рис. 3.2.15. Приклад публікації, у якій містяться заклики до насилля і дискримінації.

Приклад: «Несколько сот человек требовали от правительства не затягивать с созданием этого министерства» в матеріалі «По-дебильному»: Золотарев охарактеризовал митинг ветеранов АТО» (рис. 3.2.15).

4) *Створення негативного образу групи бійців, учасників та керівників АТО*.

Створення негативного образу здійснюється за допомогою фраз, які зазвичай пов'язані не з конкретними подієвими звинуваченнями, а радше передані ширшими термінами, загальним змістом чи інтонацією тексту або

фрагмента тексту. Подібні характеристики простежуємо в матеріалі, який презентує створення негативного образу бійців АТО на міжнародному рівні «Захарова рассказала, как ветеран АТО угрожал российскому дипломату в ООН».

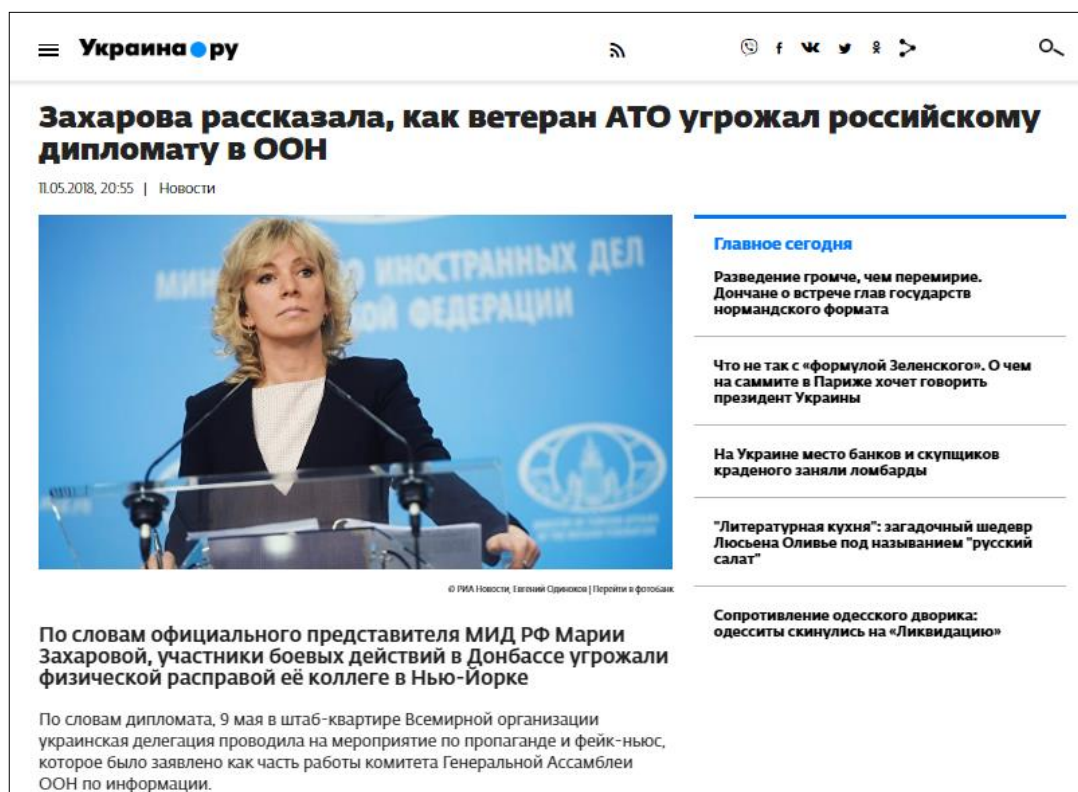

Рис. 3.2.16. Приклад публікації, у якій створюється негативний образ бійців АТО за допомогою непідтверджених фактів.

Описавши загальну проблему, автор подає коментар офіційного представника МЗС РФ Марії Захарової, в якому викладений погляд на проблему: «Украинская сторона на медийное мероприятие пригласила, как она заявила, ветеранов АТО, в том числе людей, которые были представлены как снайперы, приехавшие с Юго-востока Украины. По завершению мероприятия эти люди в камуфляже в кулуарах Организации Объединенных Наций подошли к российскому представителю – сотруднику пресс-службы МИДа – и начали угрожать физической расправой. По ООН бегали люди в камуфляже, кричали, фотографировали российских дипломатов и угрожали. Речь шла о прямых угрозах» (рис. 3.2.16).

5) *Виправдання історичних випадків насильства і дискримінації.*

У матеріалах інформаційного порталу «Украина.ру» зустрічаються фрази, що вказують на негативне ставлення до історичних подій і прояви агресії з боку бійців АТО. Наприклад, «9 мая радикалы напали на руководителя Российского центра науки и культуры в Киеве Константина Воробьёва возле дома в центре города, когда он шёл возлагать цветы к Вечному огню в честь Дня Победы. Москва потребовала от украинских властей найти и наказать виновных». Констатацію такого факту простежуємо в матеріалі «Захарова рассказала, как ветеран АТО угрожал российскому дипломату в ООН» від 11.05.2018 р.

6) *Публікації та висловлювання, які впливають на розповсюдження насильства і дискримінації трансформовано* в частині тексту «В Украине периодически происходят вопиющие криминальные инциденты, где главными «героями» становятся бойцы АТО: устраивают стрельбу из боевого оружия, бросают в прохожих гранаты, и.т.д., вследствие чего страдают люди. Волна насилия в той части страны, где нет боевых действий, давно сделала обстановку в городах небезопасной («Немирные улицы мирных городов: почему войны АТО становятся фигурантами криминальной хроники»).

7) *Твердження про неповноцінність.*

У публікаціях, обраного для аналізу сайту, це інтерпретується через показ нестачі культурності, інтелектуальних здібностей, нездатність до творчої праці бійців та учасників АТО.

Наприклад, в статті «Немирные улицы мирных городов: почему войны АТО становятся фигурантами криминальной хроники» така трансформація неповноцінності відбувається у фразі: «Общество сейчас ветеранов АТО уже не встречает как героев. Сами атошники признаются: «если я устраиваюсь на работу и говорю, что был в АТО, очень большой шанс, что меня на работу не возьмут». Есть страх по отношению к ним», – рассказала в анонимном интервью изданию «Страна» заведующая кабинетом медико-психологической помощи участникам АТО при одном из психоневрологических учреждений Украины».

8) Твердження про історичні злочини силовиків по відношенню до інших, держави, міститься у фразі.

«Военнослужащий украинской армии за деньги передал народной республике личные данные силовиков, участвующих в военной операции на юго-востоке страны. Правительство народной республики предлагает материальное вознаграждение за передачу достоверной информации о преступлениях, совершённых ВСУ на территории Донбасса. («Офицер ВСУ продал ЛНР состав штаба АТО») (рис.3.2.17).

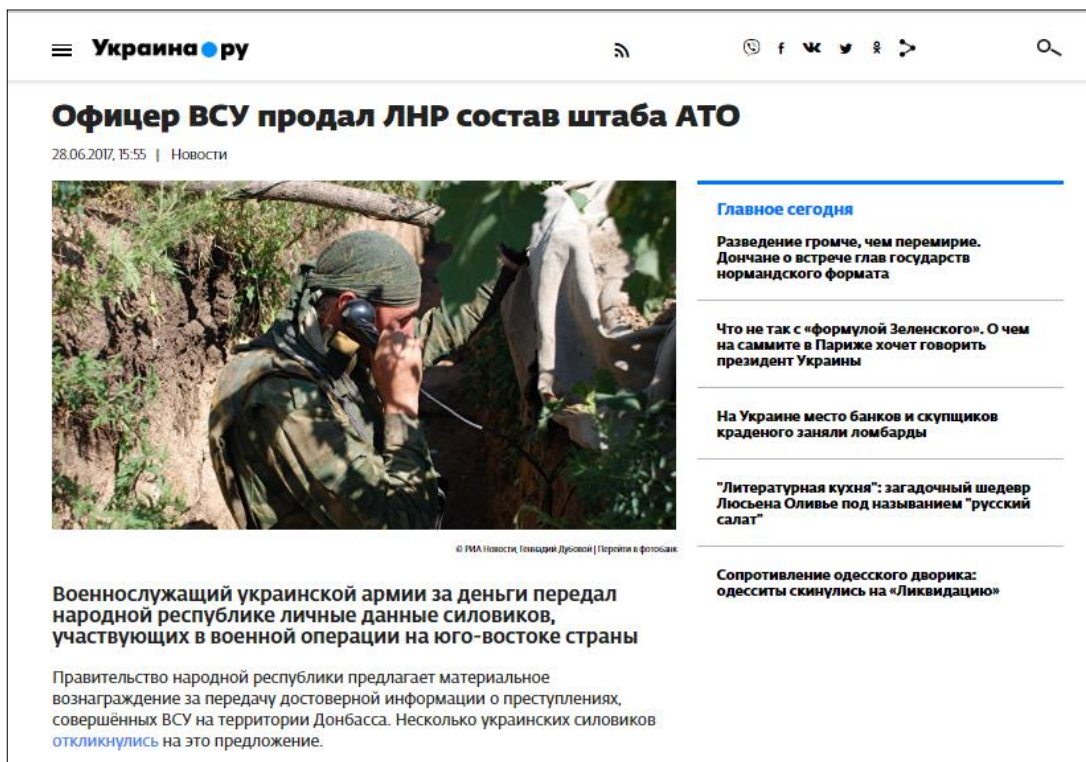

Рис. 3.2.17. Приклад матеріалу, у якому є твердження про історичні злочини українських військових.

9) Твердження про моральні недоліки бійців та учасників АТО:

«То, что по всей Украине вместе с «героями АТО» расплзается огромное количество оружия и боеприпасов делает жизнь в стране опасной и непредсказуемой. Ведь неизвестно где и как эти смертоносные арсеналы хранятся и что вообще может взбрести в голову их «владельцам». Которые только для преступной власти, уничтожающей собственный народ – «герои»,

но на деле часто являются банальными бандитами и мародерами. («Жить рядом с мародерами и бандитами из АТО становится все опаснее») (рис. 3.2.18).

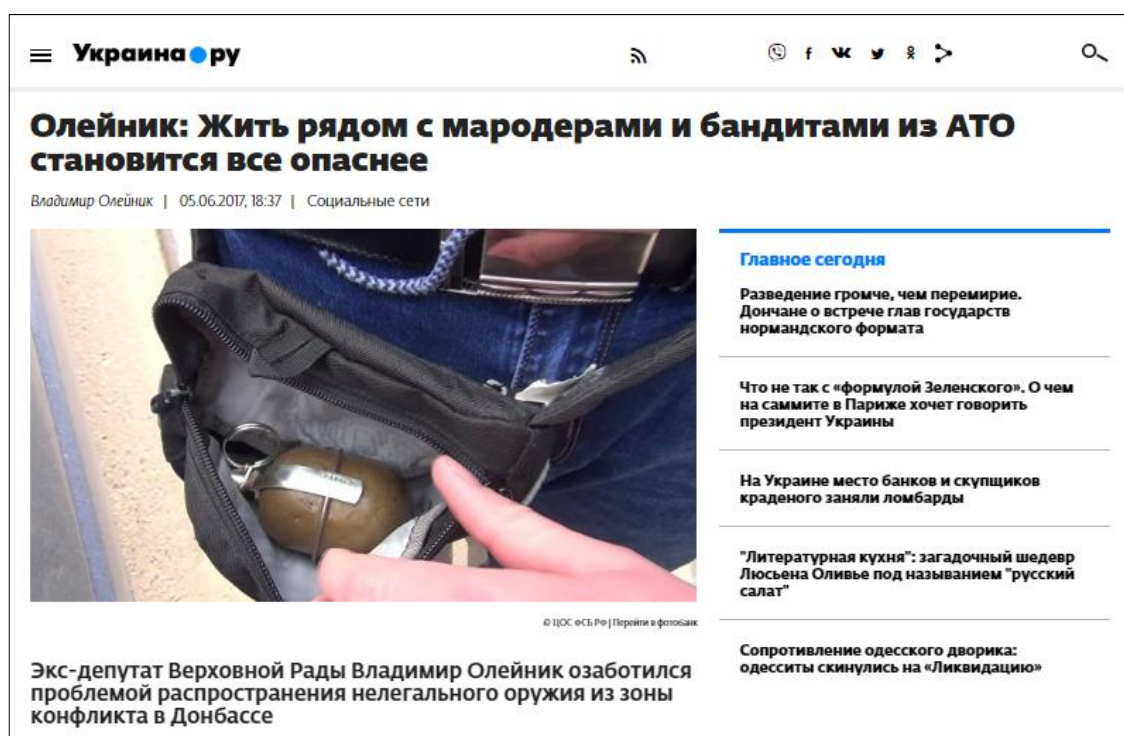

Рис. 3.2.18. Публікація, у якій містяться твердження про моральні недоліки воїнів АТО.

10) Твердження про кримінальність бійців, ветеранів та учасників АТО містять більшість публікацій сайту «Украина.ру».

В деяких матеріалах два, три коментаря, основна частина або вступ побудовані виключно на цьому прийомі.

Наприклад, стаття «Жизнь после АТО: из героев – в бандиты под прикрытием генпрокурора» містить основну частину інформації про кримінальне життя бійців АТО. Найпоказовіші з них: «Экс-бойцы украинских добровольческих батальонов, получившие документы участников боевых действий, льготы и привилегии, ищут легкий заработок. Пополняют ряды криминалитета. В прошлом записные защитники Украины, они переквалифицируются в вымогателей, налетчиков и воров, а некоторые берутся даже за самую грязную работу – убийства» та «Начнем с того, что изначально

батальоны формували из ранее судимых граждан, которые и в зоне АТО занимались мародерством и насилием на Донбассе. Тогда это приветствовалось властью, так как они нагоняли страх на местное население».

На сайті з'являються повідомлення із заголовками та в структурі яких, містяться слова, «бандит», «каратель», «преступник», «вор», «аферист». Журналісти ж, користуючись цими словами, розповсюджують мову ворожнечі. В поодиноких випадках до новин додають ще й оціночні судження.

Наприклад: «Многие бандиты легализовались через участие в батальонах, налажены поставки оружия из зоны АТО. Криминал сейчас вышел на другой уровень: если раньше можно было кого-то в подъезде трубой стукнуть, то теперь на разборки приходят с автоматами и гранатами», – сказал Царёв («Царев рассказал о ветеранах АТО и радикалах, влившихся в преступный мир Украины»).

11) Звинувачення у негативному впливі дій бійців АТО на суспільство, державу простежується в небагатьох матеріалах, проте деякі з них можна розглянути. Зокрема, в матеріалі «Парасюк анонсував захват українских ТЭЦ ветеранами АТО» йдеться про те, що ветерани бойових дій на Донбасі захватять українські ТЕЦ, якщо робота електростанцій буде призупинена під приводом недостачі вугілля (рис. 3.2.19).

12) Згадка про АТО або її представників як таких в принизливому або образливому контексті.

В обраних для аналізу публікаціях, можна прослідкувати чітку лінію вживання мови ворожнечі. У загальних характеристиках цей період відображений крізь призму вживання таких висловлювань як «бандерівці», «фашисти», «націоналісти» та «екстремісти» по відношенню до учасників акцій протесту.

Дані висловлюванню містять антиукраїнську пропаганду та формують неправильне уявлення про поняття «націоналіст».

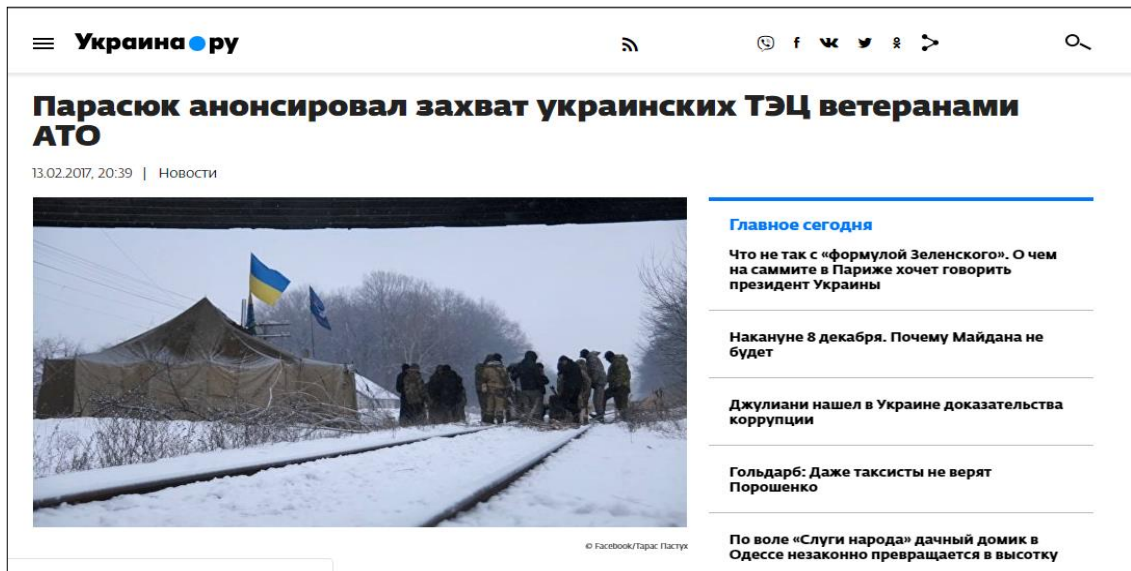

Рис. 3.2.19. Пример заголовка, в котором содержатся призывы к дискриминации ветеранов АТО

13) Звинувачення бійців АТО в спробах захоплення влади або в територіальній експансії. Наприклад:

« “И силы у нас такой нет, чтобы мы могли потом противостоять и удерживать отвоеванное. Ведь что мы получим? Территорию ненависти? Так мы и так ее имеем”, – рассказал Стеблюк.»

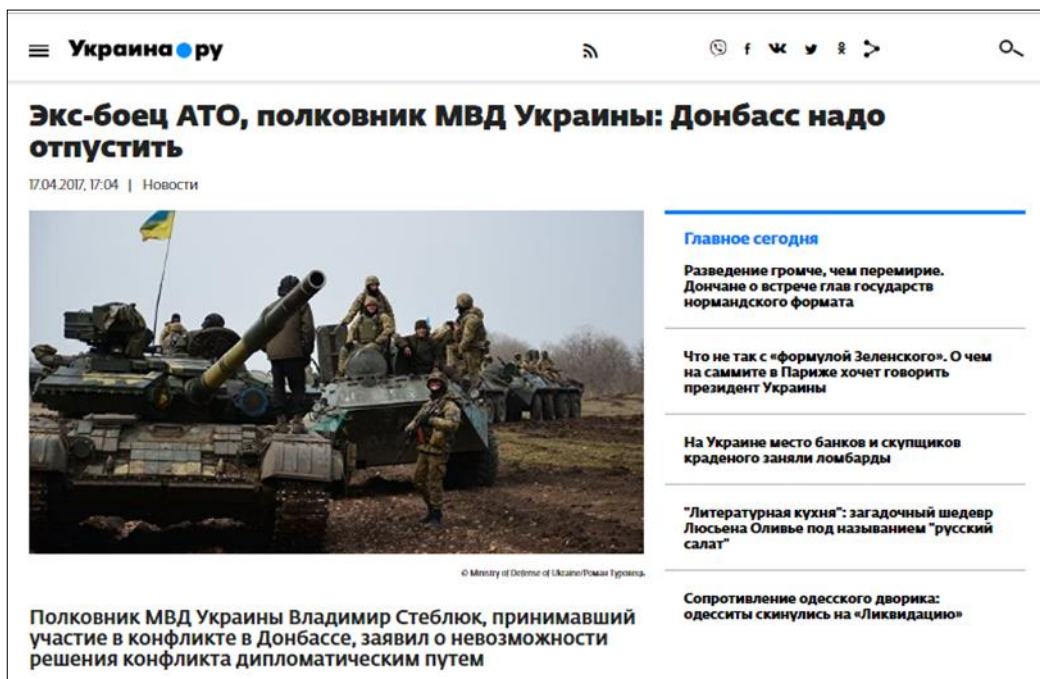

Рис. 3.2.20. Пример публикации, в которой обвиняют бойцов АТО в территориальной экспансии

«Они ненавидят нас. Мы ненавидим их. И мы пока изменить эту ситуацию не можем. Прекратить эту войну чьим-то решением или дипломатическим путем – невозможно. Пойти освобождать силой? Это будут колоссальные жертвы. Чтобы освободить оккупированные территории Донбасса и Крым – надо делать зачистку», – сообщил боец АТО» йдеться в матеріалі «Экс-боец АТО, полковник МВД Украины: Донбасс надо отпустить» (рис. 3.2.20).

Загалом, використання мови ворожнечі на інформаційному порталі є поширеним прийомом при поданні даних, описах подій пов'язаних з АТО. При згадці про бійців, ветеранів та учасників АТО, зазвичай фігурують слова «сепаратисти», «атошники», «бойовики» та «окупанти», що можна віднести до середнього рівня мови ворожнечі. Хоч зустрічаються і інші, більш негативні висловлювання, але вони притаманні в більшості цитатах про українських військових: «мародери», «вбивці», «крадії» та інші.

3.2. Методи і способи репрезентації конфліктних ситуацій на сайті «Украина.ру»

Інформаційний український простір мас-медіа насичений матеріалами, які презентують конфліктні ситуації у суспільстві. Засоби масової інформації відіграють важливу роль як активний захисник прав людини і демократизації, а також як медіатор для деескалації та врегулювання конфліктів за допомогою збору та поширення неупередженої інформації.

Але саме при висвітленні конфліктів професійна журналістика має ключове значення. У конфліктних ситуаціях роль засобів масової інформації має вирішальне значення для надання громадськості повної, правдивої та неупередженої інформації. Належні підходи і методи журналістики, пов'язаної з висвітленням конфліктів, дозволяють засобам масової інформації надавати громадськості повну, об'єктивну і достовірну інформацію про конфлікти.

Сайт «Украина.ру» висвітлює конфліктні запитання не тільки суспільно-політичних процесів, а й конфліктних ситуацій у зоні АТО. Також є важливим джерелом інформації не тільки про якість воєнного життя, а й стан поточних конфліктів між різними учасниками АТО. Медійний вимір видання містить сукупність журналістських текстів про явища і проблеми у зоні військового конфлікту, які відображають реалії суспільства в усій її багатогранності.

Найгострішими політичними проблемами вважаються міждержавні конфлікти і війни, проблеми спірних територій, боротьба за політичні права і свободи особистості, а також протиріччя, що виникають в результаті зіткнення національних інтересів різних суб'єктів міжнародного політичного процесу.

Для нашого дослідження були обрані публікації на сайті «Украина.ру», що відображають в своїх журналістських матеріалах різні точки зору на певні питання і проблеми АТО, особливо це стосується дій, подій по відношенню до бійців АТО, або здійснені ними.

Наше першочергове завдання полягає у вивченні методів і способів репрезентації конфліктів АТО.

Грунтуючись на аксіомах конфліктології і спостережень за процесом висвітлення конфліктів, дослідник М. Мельников запропонував ідеальну (позитивну) і реальну (негативну) моделі інформаційного супроводу конфлікту.

Позитивна модель включає в себе наступні компоненти:

1. Відтворення (опис, показ, відображення) реальних проблем.
2. Реалістичне відображення стадії конфлікту (прихована, поведінкова, постконфліктна, стадія повернення).
3. Об'єктивний образ сторін конфлікту, відсутність стереотипів.
4. Повна ретроспектива конфлікту з використанням альтернативних джерел (історичний фон).
5. Точне і повне інформування про конфліктні події.
6. Відтворення всіх реально існуючих ініціатив і кроків щодо врегулювання конфлікту.

Негативна модель включає в себе:

1. Відтворення уявних (помилкових) проблем конфлікту.
2. Хибне трактування стадії конфлікту.
3. Помилковий образ сторін конфлікту, акцентована негативна стереотипізація одного боку і позитивне уявлення опонента.
4. Виборча ретроспектива конфлікту, відмова від використання альтернативних джерел, звернення до псевдонаукових робіт.
5. Необ'єктивне інформування про конфліктні події.
6. Виборче відображення ініціатив і дій опонентів по врегулюванню конфлікту, підтримка намірів, спрямованих на ескалацію конфлікту [40].

Для конструктивного аналізу методів і способів репрезентації конфліктних ситуацій в матеріалах сайту «Украина.ру» були обрані найяскравіші журналістські матеріали, що висвітлюють такі знакові події останнього часу як АТО, участі бійців АТО в кримінальних подіях, конфліктних ситуаціях на міжнародному рівні, організації антигуманних акцій тощо.

Ці конфліктні ситуації, інтерпретовані на сайті «Украина.ру», представляють своєрідний ланцюжок дій, спрямованих на створення ворожого образу бійців АТО та України в цілому.

11.05.2018 на сайті представлений матеріал «Захарова рассказала, как ветеран АТО угрожал российскому дипломату ООН», який інформує про те, що 9 травня в штаб-квартирі Всесвітньої організації українська делегація проводила захід по пропаганді і фейк-ньос, який було заявлено як частина роботи комітету Генеральної Асамблеї ООН з інформації.

Для справедливої оцінки варто відзначити, що в цій публікації наводилася думка директора Департаменту інформації і друку Міністерства закордонних справ Марії Захарової про ситуації, що склалася. Марія Захарова говорила, що по завершенні заходу люди в камуфляжі в кулуарах Організації Об'єднаних Націй підійшли до російського представника – співробітника прес-служби МЗС – і почали погрожувати фізичною розправою. По ООН бігали

люди в камуфляжі, кричали, фотографували російських дипломатів і погрожували.

На наш погляд, це порушення принципів психологічної безпеки аудиторії, а саме сприяння нагнітання істерії в суспільстві, обумовленої подією, яка у більшості людей викликала б страх, жах, безпорадність.

Крім цього, були наведені витяги з промови офіційного представника РФ Марії Захарової, які містять слова психологічного посилення серед реципієнтів і створюють негативне враження від поведінки українських бійців на зразок своєрідного ярлика з антиросійським нахилом. Зокрема, вона зазначила, що захід став продовженням політики Києва із залякування російських дипломатів, які займаються інформаційним забезпеченням. Вона нагадала, що в базу скандально-відомого сайту «Миротворець» внесені персональні дані співробітників департаменту інформації і друку Міністерства закордонних справ РФ. Така інтерпретація будь-яких намірів Росії як негативних і небезпечних, такий спосіб висвітлення подій як антигуманна поведінка, а також конкретні висновки про неминучу розправу над ворогом не варто недооцінювати – це створює реальне негативне ставлення до ворога, від навішування ярликів до створення образу

Завершується матеріал згадкою про те, що 9 травня радикали напали на керівника Російського центру науки і культури в Києві Костянтина Воробйова біля будинку в центрі міста, коли він йшов покласти квіти до Вічного вогню на честь Дня Перемоги. Це дозволяє закріпити антиросійські настрої в українському суспільстві.

На нашу думку, такий метод висвітлення подій швидше близький до однобічного погляду на те, що відбувається, ніж до повноцінного об'єктивного інформаційного супроводу подій, що порівняно з принципами висвітлення конфліктних тем у журналістиці. Створення негативного образу українських бійців, учасників АТО, навішування ярликів, зміщення акцентів, відбір потрібних для створення певної картини для аудиторії фактів – основні методи і способи репрезентації політичного конфлікту в даному матеріалі.

Для порівняльного аналізу висвітлення подій в Україні обрана публікація «Немирные улицы мирных городов: почему войны АТО становятся фигурантами криминальной хроники», опублікований на сайті «Украина.ру» Віталієм Диденко 18.04.2018 року. Журналіст інформує про кримінальний випадок 16 квітня в київському парку Кіото – там трапилася бійка, під час якої п'яний атовець кинув людям під ноги бойову гранату.

Автор подає коментарі працівників прес-служби, колишнього учасника АТО Ігоря Оваденка та активістів, які сповнені негативними характеристиками бійця АТО. Емоційно-агресивне лексичне забарвлення простежується в коментарі Лиховея, який подав його у Facebook «Допустим, основатель ДТП.киев.уа решил еще и на этом хайпнуть. Но бл *** вся эта сепарня в комментах, фанаты Бузины и Керченских мостов, диванная киевская мразь, латентная и конкретная вата. Они уже не боятся вылезать из своих щелей и упражняться в остроумии. Ненавижу».

Журналіст розподіляє цей матеріал на дві частини: перша – опис події та ставлення пересічних громадян до вчинку воїна АТО, друга «Переосмысление АТО» – пояснення причин такого вчинку. Заключна частина містить коментар завідуючої кабінетом медико-психологічної допомоги учасникам АТО при одній із психоневрологічних установ України: «Общество сейчас ветеранов АТО уже не встречает как героев. Сами атошники признаются: «если я устраиваюсь на работу и говорю, что был в АТО, очень большой шанс, что меня на работу не возьмут». Есть страх по отношению к ним». Така інформація підкріплює негативний образ бійців АТО, окрім цього підтверджує існування соціального конфлікту.

На нашу думку, така публікація створює найбільш несприятливе інформаційне середовище навколо окреслення подій в АТО, та сприяє реалізації наміченої стратегії уявлення бійців АТО як небезпечних особистостей. Це здійснюється завдяки подачі двосторонніх поглядів на висвітлення подій, але вже з боку медіа «Украина.ру» створює певну картину бачення світу у реципієнтів.

Крім цього, журналіст Віталій Диденко розповідає про негативний випадок з бійцем АТО, що стався в лютому 2018 року. Тоді у зв'язку зі скандалом про вбивство кухаря київського ресторану з одеською пропискою Руслана Юрченко. 10 лютого Юрченко був убитий ударом ножа в серце під час словесної перепалки в черзі на маршрутку. Вбивця - Віктор Балабуха, був учасником АТО з 72-ї бригади ЗСУ.

На нашу думку, такий явний кримінальний випадок з життя бійців АТО як мимовільних учасників негативних подій в розрізі політичного конфлікту на тлі загальної агресії, а також перенесення приватного факту в розряд системного – є маніпулятивними методами висвітлення подій, що створює в свідомості аудиторії певну картину подій і якусь доказову базу для підтримки іміджу бійців АТО та країни в цілому.

Таким чином, можна припустити, що автори матеріалів сайту «Украина.ру» використовують такі методи і способи репрезентації політичного конфлікту – подання подій з декількох ракурсів, підтверджують негативні вчинки коментарями, для створення реальності для аудиторії. Також виключають альтернативні погляди на те, що відбувається, і саме по собі є маніпуляцією громадською думкою.

Візуальні та текстуальні способи репрезентації конфліктів та конфліктних ситуації простежуються в матеріалах «Парасюк анонсовал захват украинских ТЭЦ ветеранами АТО», «Киев превратил зону АТО в эпицентр проституции и венерических заболеваний», «АТО в кинотеатре «Москва». Украинский фильм в Минске вызвал скандал в сетях». Автори для того, щоб наочно продемонструвати загострення політичного та військового конфліктів добирають не лише ворожі коментарі, але й ілюстрації. Наприклад, ілюстрація (рис.3.2.19) презентує, на нашу думку, своєрідну форму жорсткості над учасниками подій.

Ілюстрація як важливий і дієвий спосіб трансляції думки ЗМІ в картину світу аудиторії представляється нам одним із способів негативного впливу на громадськість, а в даному конкретному випадку – агресивним методом

висвітлення подій, який ображає його учасників і акцентує увагу аудиторії на негативній стереотипізації українських воїнів АТО.

Наступним важливим, на наш погляд, методом висвітлення політичного конфлікту в цих публікаціях, який перейшов в військову сферу, є виборче відображення ініціатив, рішень і дій бійців АТО: вирвані із загальної мови слова, що представляються аудиторії в вигідному для засобу масової інформації світлі. Таке перенесення акцентів створює у глядачів відчуття страху опонента і переваги жорстокості над мирним вирішенням конфлікту.

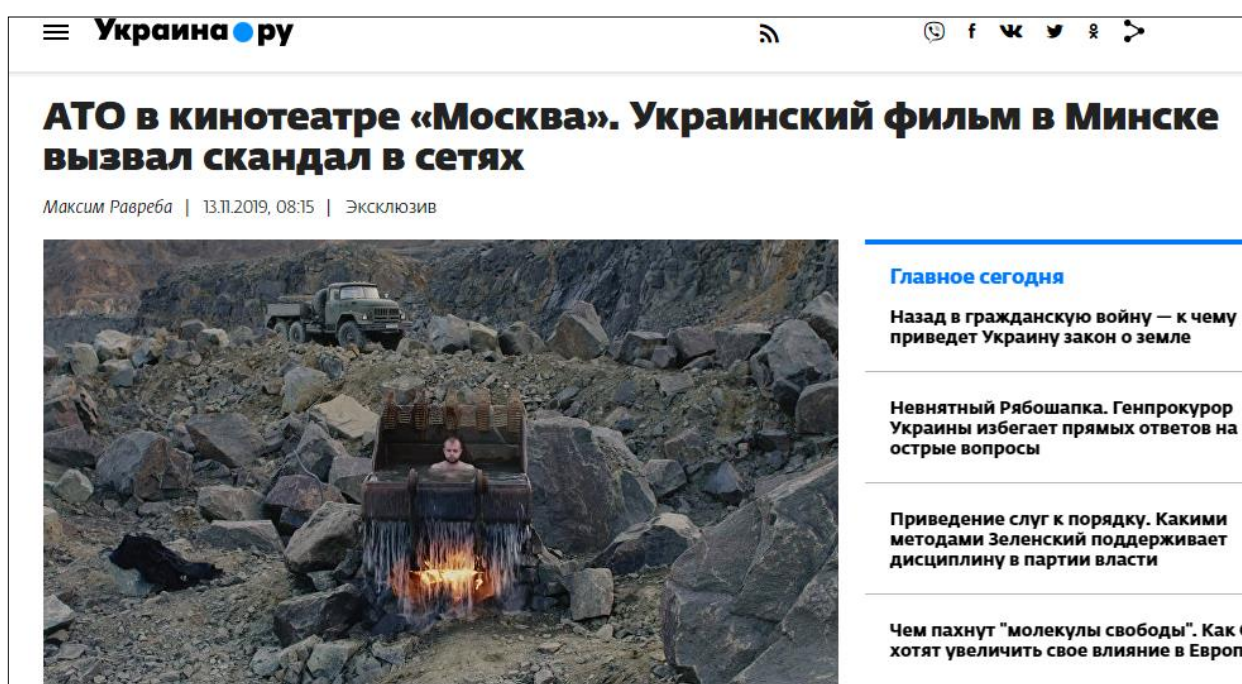

Рис. 3.2.21. Приклад висвітлення конфлікту в матеріалі сайту «Украина.ру» (публікація за 13.11.2019).

Особливо варто відзначити прогнози учасників дискурсу про подальшу важку долю українських громадян, що представляють собою створення практично жорсткого і агресивного образу бійців АТО. Воїни налаштовані на користь олігархів і їхніх компаній, і безпросвітнього майбутнього для звичайного українського жителя, відтворюючи таким способом уявні проблеми конфлікту, який може вийти на міжнародний рівень. Подібні методи використовувалися також у матеріалі «Ветераны АТО подпитываются

агрессией вырождающегося украинского общества – Шабовта» від 27.10.2019 р. Автор акцентує увагу на тому, що в зоні АТО домінують депресивні настрої, але держава далеко від усвідомлення цього факту. Хоча посттравматичний синдром, якому піддаються ветерани бойових дій – це загальносвітова проблема. У будь-якій країні, коли конфлікти відбуваються за участю таких ветеранів, соціум очікує серйозні наслідки.

Таким чином, проаналізувавши даний журналістський матеріал, ми можемо резюмувати, що журналісти сайту «Украина.ру» використовують жорсткі методи і способи репрезентації політичного конфлікту, зробивши основний акцент на створенні негативного образу України та бійців АТО. Політика яких спрямована на знищення ворога як сильного гравця на політичній міжнародній арені та досягнення власних цілей.

26.08.2019 р. на сайті «Украина.ру» Андрій Бабицький опублікував матеріал «Народная дипломатия в действии: ветераны АТО и ополченцы ЛДНР встретились на российском телеканале», який проінформував реципієнтів про те, що суботній випуск «Окопной правды» Олександра Рогаткіна став сенсацією зовсім не тому, що саме обговорювали в телестудії люди, що знаходилися по різні лінії фронту. Насправді розмова ветеранів АТО і колишніх ополченців ЛДНР проходила у звичних межах. Ні та, ні інша сторона не відступила від традиційних трактувань того, що відбувається.

Цей матеріал демонструє такі методи висвітлення політичних конфліктних ситуацій, як вказівка на непохитність своєї позиції («Ребята из народных республик тоже ни на йоту не изменили своей точки зрения ни на события в украинской столице в 2014 году, ни на войну, которую они считают преступлением, совершенным предыдущими украинскими властями»), відтворення реально існуючих ініціатив і кроків щодо врегулювання результатів конфлікту для заспокоєння аудиторії («Состоявшийся диалог был телевизионным событием, но он одновременно стал указателем того направления, в котором следует двигаться официальному Киеву, если он действительно желает добиться прекращения боевых действий»), і являє собою

спрямоване освітлення значущих подій конфліктного протистояння, пропонуючи аудиторії ймовірні позитивні наслідки конфліктної взаємодії.

Метод нагнітання страху при висвітленні військового конфлікту використаний у матеріалі «Жизнь после АТО»: из героев в бандиты под прикрытием генпрокурора». Початок матеріалу побудований на цілком жахливих фактах: «Экс-бойцы украинских добровольческих батальонов, получившие документы участников боевых действий, льготы и привилегии, ищут легкий заработок. Пополняют ряды криминалитета. В прошлом записные защитники Украины, они переквалифицируются в вымогателей, налетчиков и воров, а некоторые берутся даже за самую грязную работу – убийства». Проаналізувавши цю публікацію, можемо резюмувати, що журналісти сайту використовують для репрезентації політичних конфліктних ситуацій непідтвержені офіційними особами дані, недостовірні факти, емоційно-забарвлену лексику, мову ворожнечі, методи залякування, фрагментації, виборчої ретроспективи конфлікту, замовчування одних фактів і випинання інших, а також використовують чутки і домисли і роблять негативні прогнози розвитку конфлікту, підтримуючи такими способами погані настрої аудиторії щодо воїнів АТО та її учасників.

Ілюстративний матеріал підібраний теж для нагнітання страху (рис. 3.2.22), адже на одній фотографії воїни зі зброєю на іншій фігуранти кримінального конфлікту.

На прикладі даного сюжету ми можемо зробити висновок, що в матеріалах інформаційного порталу «Украина.ру» використовуються такі методи висвітлення кримінальних конфліктів, як виборча ретроспектива конфліктної ситуації, створення негативного образу воїна АТО, постраждалих від дій ворога, а також застосування ілюстративного матеріалу для навіювання аудиторії вигідною для встановленої стратегією зовнішньої політики точки зору.

Рис. 3.2.22. Ілюстративний матеріал для нагнітання страху (публікація за 10.10.2018).

Цей метод висвітлення подій як звернення до авторитету чи думки авторитетів підсилює доказову базу про формування негативних образів воїнів АТО у політичному конфлікті і є об'єктивним відображенням реальності. Такий висновок є, на нашу думку, точним і повним інформуванням про конфліктні події з висвітленням об'єктивних образів сторін конфлікту і відтворенням реально існуючих проблем.

Такий метод простежується наприклад, в матеріалах «Царев рассказал о ветеранах АТО и радикалах, влившихся в преступный мир Украины», «Олейник: жить рядом с мародерами и бандитами из АТО становится все опаснее», «Экс-боец АТО, полковник МВД Украины: Донбасс надо отпустить», «Украина признала массовое пьянство силовиков АТО» (рис. 3.2.23).

Виходячи з цього, ми можемо припустити, що журналісти вдаються до таких методів репрезентації політичних конфліктів, для найбільшого впливу та переконливості в протиправних діях бійців АТО. А також для того, щоб убезпечити себе від необ'єктивного відображення реальності, створення неповної і неправдивої картини подій у світогляді аудиторії.

Таким чином, проаналізувавши і порівнявши різні журналістські матеріали сайту «Украина.ру», об'єднаних однією тематикою, ми прийшли до висновку, що це ЗМІ часто використовує схожі методи і способи репрезентації

конфліктних ситуацій, наприклад, такі, як створення негативного образу героя АТО, яскравий і агресивний ілюстративний матеріал, уявлення подій лише з одного боку, звернення до стереотипів, зміщення акцентів і тощо.

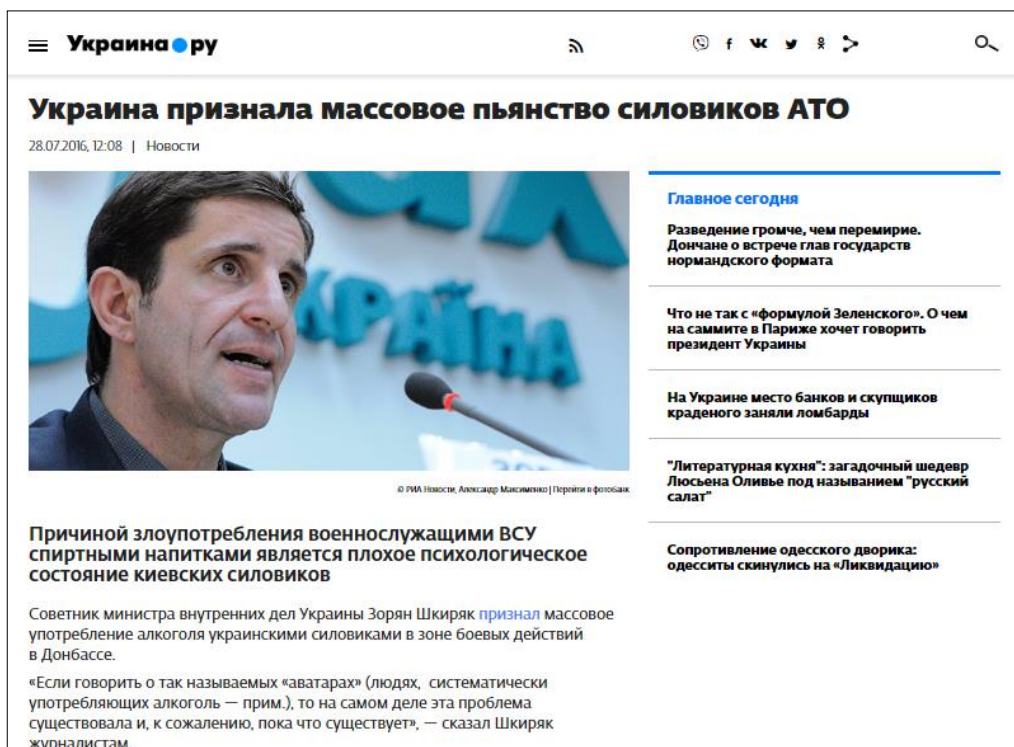

Рис. 3.2.23. Публікація, у якій створюється негативні стереотипи про воїнів АТО

Основним принципом висвітлення конфліктів є односторонній погляд на події. Для того, щоб розібратися в будь-якому конфлікті, потрібно представляти думки обох сторін, але це може бути застосовано тільки тоді, коли проблему хочуть врегулювати. Для маніпуляції ж громадською думкою цей метод підходить найбільше.

Для окреслення конфліктних ситуацій журналісти інформаційного порталу «Украина.ру» схильні до використання виборчої ретроспективи конфлікту, звернення до чуток і домислів, створення негативних прогнозів і необ'єктивного інформування про конфліктні події, частіше віддаючи перевагу неперевіреному фактам і однобічному інформаційному супроводу.

ВИСНОВКИ

У магістерському дослідженні ми ставили низку як теоретичних, так і практичних завдань. На нашу думку, завдання були вирішені.

В теоретичному розділі, нами було встановлено, що поняття конфлікту абсолютно природне для суспільного життя, до того ж, його не можна розцінювати як суто позитивне або негативне явище. Конфлікт практично завжди є основою для зростання і, при грамотному і правильному управлінні, він може бути переведений в конструктивне русло.

Опрацювавши наукові джерела щодо висвітлення журналістами конфліктних тем, було сформульовано, що в сучасному світі, де інформатизація суспільства набуває все більших масштабів, зростає кількість телеканалів, радіостанцій, розвивається інтернет-журналістика, ЗМІ фактично грають колосальну роль при формуванні громадської думки. Також було уточнено, що ЗМІ безумовно стають і головним джерелом інформації для міжнародної спільноти: суб'єкт практично не має можливості стати очевидцем подій, що відбуваються всередині іноземної держави подій, таким чином, пріоритетність ЗМІ очевидна.

Варто також відзначити, що протікання конфлікту в цілому неможливе без взаємодії і отримання зворотного зв'язку від громадськості. Володіючи інструментами для утворення інформаційно-медійного фону в суспільстві, ЗМІ мають можливість маніпулювати інформативними приводами і зацікавлювати увагу тільки до деяких подій або факторів.

На підставі вивчених теоретичних робіт було встановлено, що в конфліктній ситуації образ держави може створюватися активно або пасивно, особисто або опосередковано. Наприклад, опосередковане бездіяльне створення образу держави здійснюється при висвітленні новин про конкретну країну зарубіжними ЗМІ.

Вплив конфліктів і їх результатів на різні сфери життя суспільства, зокрема соціальну та економічну, сьогодні має колосальну силу. Одночасно з цим діяльність по врегулюванню конфліктів переживає серйозну кризу і вимагає комплексного вивчення і пошуку нових підходів і рішень значущості інформаційних технологій і ЗМІ як провідника інформаційного поля, засоби управління конфліктами і суспільною свідомістю збільшуються.

ЗМІ відіграють найважливішу роль у врегулюванні конфліктів, комплексно і всебічно впливаючи на громадську думку і на конкретних учасників конфлікту, їх поданні та створенні репутації, іміджу, образів. В умовах інтенсивності протікання в суспільстві конфліктів ЗМІ повинні забезпечувати інформаційну відкритість поля конфлікту, актуалізувати принципи об'єктивності інформації, публічно пропонувати альтернативні точки зору для створення повної і ясної картини подій тощо. Обговорення конфліктної ситуації, конструктивний діалог з різними сторонами конфлікту нерідко є єдиним способом виходу із критичного становища і припинення конфліктної ситуації.

На жаль, ЗМІ активно виступають як засіб дезінформації і пропаганди, як засіб маніпулювання громадською думкою для досягнення певних вигідних цілей, і також як інструмент тиску на представників протиборчої сторони конфлікту.

На сьогодні доведено вплив ЗМІ на результат конфліктних ситуацій, методів і способів репрезентації конфліктів, використання технологій, що суперечать етичним принципам журналістської діяльності, і лінгвістичних засобів для створення образності при висвітленні конфліктів. Виходячи з цього, на даному етапі, наукове дослідження висвітлення конфліктних тем у журналістських публікаціях, важливе і актуальне.

У практичному розділі проаналізовано 33 журналістські публікації на сайті «Украина.ру» за 2015-2019 роки, в яких окреслена діяльність, події бійців АТО, об'єднана тематикою одних і тих самих конфліктів, що відбувалися в зазначений період. Нами було виявлено, що дане ЗМІ часто використовує схожі

методи і способи репрезентації конфліктів, наприклад, загальними є такі методи подачі матеріалу як зміщення акцентів при висвітленні якогось факту, ілюстрації негативного та жахливого характеру, прагнення використовувати стереотипи стосовно іншої сторони, мова ворожнечі, експресивна лексика, оціночні думки тощо.

Проаналізувавши матеріали на порталі «Украина. ру», можна виділити такі конкретні види мови ворожнечі, що транслюються в інформаційний простір: заклики до насильства або прояви насильства, пряме підбурювання до дискримінації, у тому числі у вигляді загальних гасел, завуальовані заклики до насильства і дискримінації, створення негативного образу групи бійців, учасників та керівників АТО, виправдання історичних випадків насильства і дискримінації, публікації та висловлювання, які впливають на розповсюдження насильства і дискримінації трансформовано, твердження про неповноцінність, про історичні злочини силовиків по відношенню до інших, держави, про кримінальність бійців, ветеранів та учасників АТО, про моральні недоліки бійців та учасників АТО, звинувачення у негативному впливі дій бійців АТО на суспільство, державу, згадка про АТО або її представників як таких в принизливому або образливому контексті, звинувачення бійців АТО в спробах захоплення влади або в територіальній експансії.

Матеріали на сайті «Украина.ру» побудові за принципом негативної моделі трансформації конфліктів, яка включає в себе:

1. Відтворення уявних (помилкових) проблем конфлікту.
2. Хибне трактування стадії конфлікту.
3. Помилковий образ сторін конфлікту, акцентована негативна стереотипізація одного боку і позитивне уявлення опонента.
4. Виборча ретроспектива конфлікту, відмова від використання альтернативних джерел, звернення до псевдонаукових робіт.
5. Необ'єктивне інформування про конфліктні події.
6. Виборче відображення ініціатив і дій опонентів по врегулюванню конфлікту, підтримка намірів, спрямованих на ескалацію конфлікту.

Завдяки перерахованим вище висновками в нашому дослідженні було виявлено, що діяльність даного ЗМІ не сприяє врегулюванню і вирішенню військового конфлікту, а виконує завдання подання і створення вигідних образів сторін конфлікту. Так здійснюється маніпулювання суспільною свідомістю.

В першу чергу, позиція «Украина.ру» полягає у тому, що це Інтернет-джерело подає виключно новини про Україну та АТО. Представляє факти максимально докладно, повно і об'єктивно, не замовчуючи погляди і думки. Більшість матеріалів містять мову ворожнечі, найменше звернення до чуток і домислів, прихильність до всеохоплюючої ретроспективи конфлікту створює агресивну картину подій, вигідної певним політичним колам.

Нами було виявлено та обґрунтовано, що дане ЗМІ нехтує основоположними принципами журналістики, шляхом подання інформації про воїнів АТО у негативному світлі, вживаючи некоректну та нецензурну лексику в матеріалах.

На наш погляд, одностороння подача матеріалу і порушення принципів професійного кодексу журналіста було і залишається головною проблемою сучасної журналістики. Це дозволяє маніпулювати громадською свідомістю, доносити до глядача ту думку, яка було б вигідна певним політичним колам, але порушує безліч професійних, етичних норм, і правил журналіста.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Анхольт С. Создание бренда страны. Бренд-менеджмент. 2007. № 1–2. с. 36-44.
2. Анцупов А. Я., Шипилов А. И. Словарь конфликтолога. 3-е изд., испр. и доп. Москва : Эксмо, 2010. 656 с.
3. Ахмадулин Е.В. Основы теории журналистики: учебник и практикум для академического бакалавриата. Москва : Изд-во Юрайт, 2016. 358 с.
4. Буроменский М. Журналистика в условиях конфликта: передовой опыт и рекомендации : Пособие с рекомендациями для работников СМИ. Киев : «Компания ВАИТЭ», 2016. 118 с.
5. Вебер Анн. Навчальний посібник з проблематики «мови ненависті» / [пер. з англ. Східно-Європейського Інституту Розвитку; за заг. ред. Павліченка О. М.]. Київ : Тютюкін, 2010. 96 с.
6. Виноградова К. Е. Социальная ответственность деловых СМИ: опыт взаимодействия с властью и бизнесом в условиях экономического кризиса : автореф. дис. ... канд. полит. наук : 10.01.10. Санкт-Петербург, 2010. 22 с.
7. Галиахметова И. М. Имидж России в прессе США в 2007–2012 гг.: магистерская дис. URL: <https://bit.ly/36eBEZN> (дата обращения: 09.11.2019).
8. Галумов Э.А. Имидж против Имиджа. Москва: Изд-во Известия, 2014. 255 с.
9. Герасимович О. П. Конфликтология журналистики : учеб.-метод. комплекс. Минск : БГУ, 2014. 116 с.
10. Горбачова О. В. Мова ворожнечі : ксенофобія чи безладність. Правий екстремізм і толерантність : з досвіду України та Німеччини. Київ : Заповіт, 2008. С. 36-43. URL : <http://library.fes.de/pdf-files/bueros/ukraine/06708.pdf> (дата звернення: 11.11.2019).

11. Горшков Д. Мова ворожнечі: що це таке і як з цим боротися URL: <https://www.unian.ua/human-rights/151150-mova-vorojnechi-scho-tse-take-i-yak-z-tsim-borotisyu.html> (дата звернення: 25.09.2019)
12. Гришина Н. В. Психология конфликта. Санкт-Петербург : Питер, 2008. 544 с.
13. Денисова А. В. Язык вражды : некоторые особенности судебных лингвистических экспертиз. Известия Российского государственного педагогического университета им. А. И. Герцена. № 7. 2008. URL : <https://cyberleninka.ru/article/n/ya-zyk-vrazhdy-nekotorye-osobennosti-sudebnyh-lingvistiches-kih-ekspertiz.pdf> (дата звернення: 15.10.2019).
14. Дзюбіна О. І. Класифікація, структура та функціонування інтернет-мемів в соціальних мережах Twitter та Facebook. Молодий вчений. 2016. № 2. с. 375-379.
15. Дзялошинский И. М. Образы вражды в российских СМИ: социальные, культурные, профессиональные факторы. Российские СМИ: как создается образ врага. Статьи разных лет. Москва : Московское бюро по правам человека, «Academia», 2007. 168 с.
16. Довнар Н. Н. СМИ как институт демократического социального правового государства : теоретико-правовой аспект. Минск : БГУ, 2012. 223 с.
17. Дослідження «Практика використання «мови ворожнечі» (hate speech) українськими ЗМІ» URL: <https://bit.ly/2DY322f> (дата звернення: 25. 10. 2019).
18. Дыдынская З. Журналисты могут снизить энергетику конфликта. Информационный портал медиасообщества Северо-Западного региона. 2008. URL : <http://www.lenizdat.ru/a0/ru/pm1/c-1065955-0.html> (дата звернення: 01.09.2019).
19. Евдокимов В. А. Роль средств массовой информации в политизации социального конфликта : автореф. дис. ... д-ра полит. наук : 10.01.10. Екатеринбург, 2007. 42 с.

20. Емельяненко Л. М. Конфликтология. Учебное пособие. Казань : Изд-во КНЕУ, 2003. 325 с.
21. Жаботинская С. А. Язык как оружие в войне мировоззрений URL : http://uaclip.at.ua/zhabotinskaja-jazyk_kak_oruzhie.pdf. (дата обращения: 27.11.2019).
22. Журналістська етика : посібник для підготовки до державного іспиту / Авт. кол. [За ред. В. П. Мостового і В. В. Різуна]. Київ : ТзОВ «ЗН УА», 2014. 224 с.
23. Здоровега В. Й. Теорія і методика журналістської творчості : підручник. Львів : ПАІС, 2004. 268 с.
24. Здравомыслов А.Г. Социология конфликта. Россия на путях преодоления кризиса. Учебное пособие для студентов высших учебных заведений. Москва : Изд-во Аспект-пресс, 1996. 256 с.
25. Зеркин Д. П. Основы теории государственного управления. Курс лекций. Ростов-на-Дону : Изд-во Март, 2000. 237 с.
26. Информационная политика : учебник / П. В. Беспалов [и др.] ; под общ. ред. В. Д. Попова ; Рос. акад. гос. службы при Президенте Рос. Федерации. Москва : Изд-во РАГС, 2003. 459 с.
27. Иванов В. Ф. Журналістська етика. 2-е вид., випр. Київ : Вища школа, 2007. 231 с.
28. Ісакова Т. О. Мова ворожнечі як проблема українського інформаційного простору. Стратегічні пріоритети. Серія : Політика. 2016. № 4. с. 90 - 97.
29. Карпенко В. Журналістика : основи професійної комунікації : навчальний посібник. Київ : Нора-прінт, 2002. 348 с.
30. Клушина Н.И. Этические аспекты массовой коммуникации. URL: <https://cyberleninka.ru/article/v/eticheskie-aspekty-massovoy-kommunikatsii> (дата обращения: 01.11.2019).
31. Кодекс професійної етики українського журналіста URL: http://old.nsju.org/tabmenu/kodeks_etiki. (дата звернення: 23.10.2019)

32. Корконосенко С. Г. Политическая журналистика. Учебник для бакалавриата и магистратуры Москва : Изд-во Юрайт, 2015. 312 с.
33. Лазутина Г.В. Ценностные аспекты международных конфликтов как предмет внимания СМИ. URL: https://elibrary.ru/download/elibrary_28397509_25686776.pdf (дата обращения: 14.10.2019).
34. Лазутина Г. В. Участие журналистики в гармонизации ценностных отношений общества: возможности и задачи. Москва : Изд-во МедиаМир, 2013. 289 с.
35. Лебедева М.М. Политическое урегулирование конфликтов: Подходы, решения, технологии. Москва : Изд-во Аспект-Пресс, 1997. 325 с.
36. Луман Н. Реальность массмедиа / Пер. с нем. А. Ю. Антоновского. Москва : Изд-во Канон+, 2012. 205 с.
37. Майнойло А.В. Роль СМИ в разжигании политических конфликтов: теория и практика информационных войн. URL: <https://bit.ly/33X6Nj7> (дата обращения: 09.09.2019).
38. Маклюэн Г.М., Фиоре К. Война и мир в глобальной деревне. Москва : АСТ: Астрель, 2012. 216 с.
39. Мамиева Б. Ю. Манипулятивный потенциал современных СМИ при освещении военных конфликтов. URL: <https://elibrary.ru/item.asp?id=22416743> (дата обращения: 13.09.2019).
40. Мельников М. Прикладная конфликтология для журналистов. Москва : Изд-во Права человека, 2006. 158 с.
41. Михайлов С.А. Современная зарубежная журналистика: правила и парадоксы. Санкт-Петербург : Изд-во Михайлова В.А., 2012. 224 с.
42. Мова ворожнечі – нові прояви та наслідки URL: http://osvita.mediasapiens.ua/media_law/law/mova_vorozhnechi_novi_proyavi_ta_naslidki/ (дата звернення: 10.11.2019).
43. Мова ворожнечі у ЗМІ : якою вона буває та до чого призводить (інфографіка). URL : <http://imi.org.ua/advice/mova-vorojnechi-u-zmi-ya-koju-vona-buvae-ta-do-chogo-prizvodit-infografika> (дата звернення: 23.10.2019)

44. Назаретян К.А. Проблемы этической регуляции журналистской деятельности. URL: <http://www.dslib.net/etika/problemy-jeticheskoj-reguljacji-zhurnalistskoj-dejatelnosti.html> (дата обращения: 08.11.2019).
45. Николаева Ю. Влияние СМИ на формирование общественного мнения. URL: <http://www.dnp.ru/publications/our-publications/media/smivsom> (дата обращения: 11.11.2019).
46. Новикова Ю.В. Роль СМИ во время вооруженных конфликтов. URL: <https://elibrary.ru/item.asp?id=27542716> (дата обращения: 19.09.2019).
47. О роли СМИ в гуманитарных операциях в зоне вооруженных конфликтов. URL : <https://www.history-journal.ru/index.php?request=full&id=223> (дата обращения: 09.09.2019).
48. Орлов В.А. СМИ как механизм управления вооруженными конфликтами. URL: <https://elibrary.ru/item.asp?id=22542414> (дата обращения: 05.10.2019).
49. Офіційний сайт всесвітнього руху Amnesty International URL.: <http://www.xenodocuments.org.ua/> (дата звернення: 06.11.2019).
50. Офіційний сайт УНІАН URL: <https://www.unian.ua> (дата звернення: 16.11.2019)
51. Палий Т. П. Стилистические особенности освещения военных конфликтов англоязычных СМИ. URL: <https://elibrary.ru/item.asp?id=28150423> (дата обращения: 01.09.2019).
52. Печончик Т. Чому мова ворожнечі з'являється у ЗМІ. URL : <http://www.cje.org.ua/ua/blog/chomu-mova-vorozhnechi-zyavlyayetsya-u-zmi> (дата звернення: 15.09.2019)
53. Понятие социально-политического конфликта. Теории и функции конфликтов. URL: <https://bit.ly/2RvO1wz> (дата обращения: 13.11.2019).
54. Почепцов Г. Информация против эмоций: кто побеждает. URL: http://osvita.mediasapiens.ua/trends/1411978127/informatsiya_protiv_emotsiy_kt_o_pobezhdaet (дата обращения: 18.10.2019).

55. Прикладная конфликтология для журналистов URL: <http://www.evartist.narod.ru/text19/056.htm> (дата обращения: 05.11.2019).
56. Прохоров Е. П. Введение в теорию журналистики: Учеб. для студентов вузов, обучающихся по направлению и специальности «Журналистика». Москва : Изд-во Аспект-Пресс, 2003. 351 с.
57. Пугачев В.П. Введение в политологию: учебник. Москва : Изд-во Кронус, 2015. 278 с.
58. Ратников В. П. Конфликтология. Вопросы-ответы. Учеб. пособие для вузов. Москва : Изд-во Юнити-Дана, 2004. 236 с.
59. Сиберт Ф. С. Четыре теории прессы : Представления о том, какой должна быть пресса и чем ей следует заниматься в авторитарной и либертарианской теориях и в концепциях социальной ответственности и советского коммунизма : пер. с англ. / Ф. С. Сиберт, У. Шрамм, Т. Питерсон. Москва : Нац. ин-т прессы : Вагриус, 1998. 223 с.
60. Теория социального конфликта. URL: <https://bit.ly/2LzF15Y> (дата обращения: 03.11.2019).
61. Тулупов В. В. Экстремальная журналистика. URL : http://old.relga.ru/n52/jur52_2.htm (дата обращения: 05.09.2019).
62. Феномен hate speech URL: <https://postnauka.ru/video/68876> (дата обращения: 16.10.2019).
63. Философский энциклопедический словарь. / Л. Ф. Ильичёв, П.Н. Федосеев, С.М. Ковалёв, В.Г. Панов. Москва : Изд-во Сов. Энциклопедия, 2013 Указ. соч., 493 с.
64. Чабаненко М. В. Інтернет-ЗМІ як складова частина системи засобів масової інформації України : монографія. Запоріжжя : ЗНУ, 2011. 183 с.
65. Чабаненко М. В. Основи інтернет-журналістики : навчальний посібник для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» напряму підготовки «Журналістика». Запоріжжя : «Просвіта», 2013. 112 с.
66. Чабаненко М. В. Робота журналіста в інтернет-ЗМІ : навч. посіб. Запоріжжя : Просвіта, 2012. 120 с.

67. Черних О. О. Мова ворожнечі, мова ненависті, hate speech. Енциклопедія прав людини : соціально-педагогічний аспект : [колективна монографія]. кол. авт., за заг. ред. проф. Н. А. Сейко ; відп.ред. Н. П. Павлик. Житомир : Видавництво «Волинь», 2014. С. 178-179.
68. Эфиров С. А. Социальное согласие: утопия или шанс? Москва : Изд-во Ин-та социологии РАН, 2002. 104 с.
69. Юрков А. А. Политологическая составляющая квалификации журналиста. Москв : Изд-во Юрайт, 2016. 244 с.
70. Язык вражды против общества: сб. статей ; сост.: А. Верховский. Москва : Центр «Сова», 2007. 259 с.
71. Яскевич Я. С. Переговорный процесс в социально-экономической деятельности : учеб. Пособие. Минск : Изд-во во Вышэйшая школа, 2014. 237с.
72. Ethical Journalism Network. URL: <https://bit.ly/2RvObEb> (Date of access: 20.10.2019)
73. Guidelines for peace reporting: six duties. Institute for War & Peace Reporting. 2013. URL: http://iw3.iwpr.net/sites/default/files/build-journalism/main/peacereporting_handout1.rtf. (Date of access: 01.09.2019).
74. Kempf W. Peace journalism: A tightrope walk between advocacy journalism and constructive conflict coverage. Conflict & Communication Online. 2007. Vol. 6, № 2. URL : http://www.cco.regeneronline.de/2007_2/pdf/kempf.pdf. (Date of access: 01.09.2019).

SUMMARY

Baraniuk A. Conflict-Sensitive Topics in Internet Journalism: a professional and ethical aspect. Zaporizhzhia 2019. 77 p.

Significance. Nowadays the technologies of contemporary conflicts and information wars are needed peculiar attention. It is important to consider conflict situations' coverage in journalistic materials. The analysis of levels and types of hate speech in the "Ukraina.ru" portal's communicative discourse is up-to-date.

The study aims to consider conflict situations at the site "Ukraina.ru", to find out main tools of a transformation of the hate speech in materials about warriors at the zone of anti-terroristic operation, to unfold principal means of sensitive topics' broadcasting at the internet. There are also analysis and description of the hate speech's features in the structure of materials about soldiers at the zone of the anti-terroristic operation on the web-site "Ukraine. ru".

Objectives: 1) to describe current state of the theoretical basing of the term "conflict"; 2) to identify the role of media in covering conflict situations; 3) to study particularities of the conflicts' interpretation as tools of influencing the recipient; 4) to highlight levels of hate speech in articles about soldiers at the zone of anti-terroristic operation; 5) to distinguish the functioning of the hate speech in the communicative discourse of "Ukraina.ru".

Research Methodology: analytically descriptive, comparatively typological.

Results. 33 journalistic publications were analyzed at the practical chapter at the website "Ukraina.ru" during 2015-2019 years. They cover the activities, events of the soldiers at the zone of anti-terroristic operation, united by the theme of the same conflicts during the specified period. This media uses similar methods and ways of describing conflicts. General methods are accenting displacement at the coverage of a fact, negative description, using stereotypes about the other party, hate speech, expressive vocabulary, evaluative thoughts, etc.

Keywords: conflict, hate speech, public opinion, sensitivity, information space, ethics.